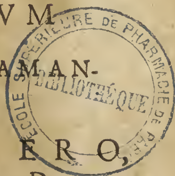
EXAMEN
FUCORUM
PSEUDO-CHYMICORUM DETECTORUM

ET

IN GRATIAM VERITATIS AMANTIUM succinctè refutatorum,

AUTHORE

MICHAELE MAIERO,

COM. PAL. EQ. EX. MED. D.

FRANCOFURTI

Typis Nicolai Hoffmanni, sumptibus Theodori de Brij,

ANNO M.CDXVII.

EPIGRAMMA AVTHORIS.

Tanta apibus vegeto feruet ſub pectore virtus,
Vt malint rigidæ ſuccubuiſſe neci:
Ignauos quam non cieant ad prælia fucos,
Aut negligant pigrum ſternere clade pecus.
Ex raptu ſiquidem viuunt ſpoliiſque fauorum
Tam viles animæ, luxurieque tument.
Diuitibus loculos prædantur, ſcriniaque ære,
Vaniloqui Chymicæ qui nihil artis habent.
Lingua manuſque dolis inſtructæque arte nocendi
Omne ſcelus verſant pectore, reque probant.
Hoc genus aucupii tantis eſt furibus, aurum
Vt capiant, furnos illice fraude ſtruunt
Qui, volucres cæcas ceu noctua in amite ſiſtit,
Nequitiæ teneant mente oculiſque rudem.
Dum deceptus erit, ſi quis ſibi credulus, & mox
Captet, quas aliis ipſe ſpopondit, opes.
Hic habet in cornu fœnum, quem ſponte caueto,
Hic niger eſt Cadmi frater & Orcus hians.

CLARISSIMO, VIRTVTE, DOCTRINA, INGENIIQVE TROPHÆIS NVLLI SECVNDO DN. IOACHIMO HIRSCHBERGERO, Vtriusque Medicinæ Doctori, Chymiæ veræ studiosissimo, amico suo singulari

D.D.

MICHAEL MAIERVS D.

NON est dubium, vir Clarissime, quin multis inoportunus videri possim, quod ad te negotiis grauissimis præoccupatũ, Examen fucorum Pseudochymicorum transmiserim & quasi ex abrupto proscripserim, cum notorium sit, eiusmodi insecta quamplurimis, imo toti fere mundo, plus satis molestiæ creare & inferre: Etsi enim spiculis orbi videantur fuci, tamen

agilitate volatus, prædatoriâque audaciâ animati sæpenumero obruunt apiculas fauis suis incumbentes, easq; mellificio exuunt & spoliant, vt ab experientiâ patet: Verum, quo animo id factum & consilio, si illi censores, tuq; ipse, me audiueris, non est cur timeam, quod hac de causa sis succensurus: Cum aliquando in Anglia paucis ab hinc annis nonnihil bilis in eiusmodi fucos Alchymicos, aut potius Pseudo-chymicos, collegerim, nō potui quiescere, quin eorum delineationem, calamo arrepto, instituerem, tum vt animo meo pro tēpore indulgerem, tum vt bonis omnibus hanc quasi facem incenderem, ne facilè in tenebricosis illorum cryptis pedem lapidi, aut verticem trabi illiderent, hoc est, se circumueniri ab illis hirudinibus & crabronibus (qui non solum sanguinem, opumque substantiam exugere, sed & dolores acerrimos animo corporique infligere tentant) paterentur: Hoc quicquid est opusculi, cum ad manus quorundam perueniret, flagitârunt illi, vt id publici iuris

facerem

facerem, typisque committerem: cui proposito, cum nulli honesto nocere, plurimis autẽ prodesse, imò haud paucos ad decipiendum alios intentos cohibere & emendare, omnes vero ex æquo maleuolæ voluntatis patefacere possit, refragari nec debui, nec volui. At enimuero cum sine patrono eiusmodi, qui discernere sciat, quantũ distent æra lupinis, fœtum tàm tenellum, fortè etiam multis inuisum & Iunoniis odiis prægrauatum, luci committere nefas visum sit, elêgi mihi talem & tãtum, qui illi pro tutela sufficiat. Quemadmodum enim pictores suas tabulas, quas pinxerunt, transmittunt non ad cæcos, sed acutùm videntes, iudicioque in eo genere præstantes; Sic ego non ad Chymiæ rudem & inexpertũ, sed ad te peritissimum artificem hosce meos næuos & nugas ablêgo, tum vt à fucis veritatem mecum defendere, vt hactenus es solitus, pergas, tum vt tuas gemmas & flosculos chymicos (Glauci & Diomedis permutatione) eliciam, & cum amicitiæ firmioris vincu-

lo obtineam: Tibi, inquam, hos lurcones, ſeu fucos pſeudochymicos, deridendos, & prout meriti ſunt, tractandos propino & obfero, qui Examini huic vt teſtis & Arbiter æquiſſimus adſis, imò præſis, ne cuiquam iniuria, quod nolim, fiat: quos vt omnibus bonis exoſos & præcauendos æſtimabis, ita me inter tui (vti & ego te viciſſim inter mei) amantiſſimos impoſterum numerabis: Vale, Dabam Francofurti ad Mœnum, Menſe Septembri Anno 1616.

PRÆFATIO AD LECTOREM BENIGNVM.

Fucos, benigne Lector, communiter vocamus genus illud apum, quod ociosum existens & deses aliena deprædatur aluearia; aut pro colore quocunque fictitio, haud genuino, næuis deformib. corporis palliandis congruo: atque hinc pro dolis, fraudibus & deceptionibus quibuscunque vsurpamus. Nos ad primum illum modũ respicietes pseudochymicos aptefucos dici censemus, cum velut ignaua pecora alienas expensas & opes consumant, seque imposturis & mendaciis in diem sustentent: Eorum autem colores & frustraneos labores, quos ad inescandos imprudentiores se perfecturos vanissimè promittunt, ad secundum nominis eiusdem vsum collimantes, sic quoque dici posse arbitramur: Quid enim genuini aut veri expectabis ab illis qui ad decipiendum alios faciem & rem suam omnem componunt: qui nihil veritatis profitentur, nisi cum se mentiri egregie asserant, & econtra, nunquam grandiora mendacia spirant, nisi cum se vera dicere peierant. Habent autem hi fuci primo aspectu nonnihil cum veris apibus seu artificibus chymicis commune, ita vt ex bombo vel strepitu vocali vix ab illis dignoscere possis, hoc est, vt vix ex primis vocibus de ARCANO *philosophico & Magno* LAPIDE *antiquorũ perstrepentibus, inter hos & illos discernas: Verũ si probè animaduertes, in p'erisq; tamẽ differentias diagnosticas illorum perspici s, quibus à veris artificibus magis distant, q̃ contrarium à suo contrario, aut nigrum ab albo: Has vt aliquo modo delineemus*

(nam

(nam omnes exacte depingere est omnino impoßibile) in emolumentum & præcautionem filiorum doctrinæ, quo sese ab hisce Harpyis & Sirenibus Vlisseo & sagaci ingenio præmuniant, aliquot species fraudum & fucorum, partim ex aliorum libris desumptorum, partim ex communi fama & querela haustorum, producemus & refutabimus: Ex quibus non erit difficile de multis aliis deceptorum inuentis, quæ iam nec nomine nota sunt, & in dies noua ab illis depromuntur in vsum, iudicare & sententiam ferre. Tu quisquis es, benigne lector, ex dictis dicenda & ex paucis multa percipies, & artem omnium diuinissimam, Chymiã, ab impostorum fucis & nugis ingeniose discernes: Non enim arti innocentissimæ asscribendum est, quod tot prædonum & raptorum iniuriis sit exposita, sed potius horum inoportunitati & audaciæ nequissimæ, quâ veluti muscæ omnibus splendidis & politis rebus insidere, easque pro libitu suo infectas reddere exoptant. Vale.

EXAMEN

EXAMEN FVCORVM PSEVDO-CHYMICORVM.

QVOD Poetæ antiqui de suo HELICONE finxerunt, quod ex diuersis hominum generibus ad eius apicem tendentibus paucissimi eo, quo destinarint, perueniant, multi in medio hæreant, desperantes ad summa ascendere: Maxima autem pars, ad radices imas subsidens, ne cogitet quidem pedem altius efferre, id de Chymica arte reuera absque vlla translatione aut figura intelligi debet: Est enim HELICON mons Bæotiæ, non procul à Parnasso, Musis sacer, in quo LAPIS ille à Saturno pro Ioue deuoratus, eiectus, PRO MONVMENTO perpetuo seruatus est, vt testatur Hesiodus: Ad hunc LAPIDEM videndum & pro summo miraculo amplectendum contendunt ad dictum monté multa hominum millia: verũ vix vnus ex myriade ad istũ peruenit, cęteris, vt ante relatũ, circa media & ima occupatis: Causa vero tam difficilis adscensus in hunc monté est multiplex, de qua alias. De artificibus, qui euictis difficultatibus omnibus verticem superarunt, dictum est in SYMBOLIS AVREÆ MENSÆ: Illis, qui circa media latera morantur, & viam ignorant, cui insistant, VIATORIVM, instar Ariadnes Philosophicæ, dicauimus, vtpote Philosophis & doctis viris, qui extra septem illas portas, seu Montes Planetarum non euagantur: Cæteri, qui ad infima loca abiecti, circa planitiem existentes, partim otiosi lurcones, pigrique ventres, partim nebulones ineptis nugis & dolis satagentes, excurrunt in aliorum res & bona genio prædatorio,

B aut

aut certe ingenio proditorio, ad hunc tractatum reseruati sunt: *Primis* gloria & honos pro artis documentis, veluti didactron debitum, cessit: *Secundis*, Instrumentum vel filum non inconcinnum ad artis penetralia viam monstrans à nobis administratum est, vt quasi à carceribus ad calcem, ab initio ad finem, feliciter perueniant: *Vltimis*, vtpote fucis admonitio & castigatio in EXAMINE præscribitur: *Fucos* autem eos omnes vocatos velim, non qui in arte simpliciter errant & decepti sunt ab aliis, sed qui alios animo decipiendi inuadunt, tentant, irretiunt & fallaciis captant, sua cum vtilitate, & illorum damno: Quod genus hominum cum tam Rei publicæ, quam Chymicæ sit valde noxium, inprimis agnoscendum & præcauendum erit. Maxime autem indiscreti sunt illi, qui omne Chymicorum nomen cōfundunt, & vel hos pessimos nebulones cum viris probis & doctis, qui absque alterius noxa arti omnium præclarissimæ operam & laborem impendunt, exæquent, aut econtra innocuos cum nocuis, salutares cum pestiferis, doctissimos cum indoctis & optimos cū pessimis deiiciant, quasi nulla sit differentia inter virtutem & vitium, honestatem & dedecus: Hi enim, qui ita iudicant, omni iudicio se priuatos ostendunt & parum differre à stultis, qui cum vidēt se aut alios acie cultelli læsos, in omni vita eodem abstinent, ita vt potius ossa arrodere dentibus, instar canum, quā cultro vti gaudeant. Verum quis damnabit ignem & aquā, quod interdum maxima damna ea elementa quibusdam inferant? Quis proscribet omnia Alexipharmaca & medicamentorum auxilia, cum nonnunquam non conferre, imo & obesse soleāt, si illorū non dexter adhibeatur vsus? Prudētis est discernere inter bona & mala, inter legitima & illegitima, inter vera & falsa: qui secus fecerit, iniqui iudicis partes sibi vendicabit. Nullus, vt opinor, vidēs arua sua optimo tritico luxuriare, nihilominus sterili auena & lolio infælici intermixto, segetes bonas & vtiles cū herbis inutilib. pessumdabit & in fimetū vertet, sed triticum à paleis & mixturis aliis vt decet, separabit, nēpe triturando duris & ventilando leuibus: quibus duob. mediis id quod hominum vsibus & panificio reseruandū sit, à straminibus & paleis segregabit. Eodem modo in hac arte magnus est prouentus Pseudochymicorum fucorū, qui licet sint pessimæ voluntatis, nullius fere doctrinæ & morū impurissimorū tamen adeo habitu, ornatu & sermone magnificos interdū se mentiuntur, vt omniū oculos in se conuertant, & pro veris Chymicis habeantur, etiam illis, qui artis api-

tis apicem attigerint: Hi postquam Principibus aut aliis diuitibus se insinuarint, omnes vere doctos præ se contemnunt & flocci faciunt, donec tandem ex sceleribus & dolis agnoscantur pro pessimis nebulonibus: An hic erit conueniens, omnes Chymiæ deditos cum iam dictis vnius farinæ æstimare? An liceat hoc arti imputare, quod artifici non vero, sed laruato & personæ non bonæ asscribendum sit? Neutiquam arbitror. At *quomodo discernam*, inquies, *inter hos & illos*? Nam sunt, Qui Curios simulant & bacchanalia viuunt: Sunt, qui impurissimis vitiis scatent & extrinsecus pro optimis agnoscuntur: Alij artē experimentis & rationibus indubitatis asserunt, qui tamen deceptores tandem inueniantur: Nonnulli diuitiis videntur abundare & artis Chymicæ fructibus frui, qui tamen rem vel furto vel fraude alia sibi compararint, vt sese vulgo ostentandos & admirandos præbeant, qua absumpta, & habitum & solum vertunt: Sunt enim illis quasi auri aucupibus noctuæ multæ, vestes ornatæ & preciosæ, aurea & argentea instrumenta, annuli, cathenæ, famuli frequentes, præ reliquis furni artificiosi plurimi in Laboratorio, omni genere supellectilis instructissimo: His insidiantur auro alieno, quod acceptum transmutant in delitias corporis quascunque, atque sic quasi circulatione quadam semper nouum aucupantur: *Quomodo*, inquis, *ab his præcauebo mihi*? Facilius erit à prædonibus & furibus se intactum & immunē præbere, quam ab eiusmodi blādiloquis deceptoribus, Alchymistis proprie dictis, qui quoscunque oculis aut manibus attigerint, peius Marsis & Psyllis fascinare solent & extenuare: Hæc est nostræ scriptionis occasio & summa, propter quam suscepta est, vt nimirum eiusmodi fucos suis coloribus exornem & omnibus bonis deridendos, aut potius digito notandos exhibeam, vti ab istis, tanquam fœnum in cornu gestantibus, & nigellis Cadmeis fratribus eminus abstineant & se tutentur: Quæ prouincia licet ardua & sat dura videatur, quia malorum quorumcunque inuidiam potius, quam gratiam bonorum authori conciliet, tamen quia cum artis honore & artificum verorum commendatione coniuncta sit, siquidem videam vix nullum, nisi obiter, hanc telam texuisse, à me qualiscunque sit, non repudiari debuit.

Nonnulli antehac verum artificem Chymicum satis depinxerunt, inter quos Geber & alii recentiores, ex quorum scriptis collatione facta liceret de Pseudochymico facile iudicare: At cum multa

requisita ad artis cognitionem spectantia & veris necessaria interdum quoq; à falsis vsurpentur, ac præterea his sui doli & imposturæ multiplices absque numero inseruiant, vbi vna probitas & veritas illis sufficiet, hinc necessum fuit, non saltem *generalem* ex contrariorum doctrina cognitionem de fucis huiusmodi repetere, sed magis *specialem*, qua eorum deceptoriæ viæ & diuerticula erronea præcludantur, instituere: Inter reliquos Albertus Magnus in tractatu secretorum à Sophisticis deceptionibus artificem magis specialiter dehortatur, (licet breuiter) dum inquit: *Non sis deceptor gentium: quia qui decipit fratrem suum, decipit animam suam & corpus suum, & amittet Deum & mundum: similiter caue, ne in rebus Sophisticis cor tuum mittas: quia nullum proficuum in illis inuenies, sed potius damnum & famam malam, & in miseriam & paupertatem deducent te: quia non inuenitur in re, quod in ea non est: quia illa est summa Sophistica, quæ vocatur primus ordo secundum Geberem, & non fuit facta, nisi vt perfecta scientia esset magis obscura: quia multi sunt in mundo cupientes plus vnam dealbationem vel rubificationem Sophisticam, quam opus perfectum, & hoc totum propter longitudinem temporis: & quia videtur istis deceptoribus euntibus per vniuersum mundum, in paucis diebus posse dealbare Venerem & rubificare Lunam, propter magnam cupiditatem, quam habent & instigationem diabolicam, veram scientiam & perfectionem dimittunt: Et quia cum imperfectum oportet omnino corrumpi, ideo dices, quod omnes illas Sophisticationes oportet corrumpi, & hoc totum est certum. Quare rogamus ac etiam præcipimus, vt nullus sapiens in rebus Sophisticis ponat suam intentionem: sed sicut nos fecimus, ita etiam & vos facite.* Hæc Albertus: Vt itaque artifex verus iuuatur naturæ bonis, ingenio, assiduitate, lectione, operatione, libris, libero arbitrio, diuitiis & sumptibus: ac commendatur temperantia, pietate, probitate, vigilantia & varia doctrina: Ita Pseudochymicus contra luxuria, impietate, improbitate, pigritia & tenui eruditione agnoscitur, licet reliqua interdum possideat, quibus verus iuuatur.

Diuisio notarum Pseudochymici fusi.

1. Diuidemus autem omnes huius *notas* in *quatuor differentias*: quarum *prima* est: Quod artis illius, quam profitetur, nullam vel exiguam habeat cognitionem, tum Theoria Philosophica, tum praxi manuali destitutus.

2. *Secunda*, quod aurum multum pro pauco, artem optimam pro vili precio, ac illud, quod nunquam fecit, pro facto, quod nunquam sciuit

ſciuit, pro ſcito, quod non habuit, pro iam ante poſſeſſo, ſed modo non præſenti, polliceatur: hoc eſt, quod pauper diuiti opes, quas ipſe non habet, pro huius, quas habet, contra naturæ, rationis & experientiæ ordinem promittat.

Tertia, quod magis oſtentationi vulgo factæ, quam ſimplicitati ſecretæ, magis ceremoniis externis, ad rem parum ſpectantibus, quam rebus ipſis deditus, magis vitiis, quam virtutibus, magis mendaciis, quam veritati, mancipatus ſit.

Quarta, quod dolis, impoſturis, circumuentionibus & fraudibus illicitis, imo furtis & aliis ſceleribus pollutus ſuas operationes ad inescandos homines & fidem ſuis rebus impetrandam inſtituat, & tandem exitu ipſo vel fuga inhoneſtiſſima ſe deceptorem declaret.

Hæ quatuor notæ fere in omnibus Pſeudochymicis concurrunt & rariſſime ſolitariæ apparent: quarum duæ cum ante operationem cuicunque non inertis ingenij innoteſcere poſſint, illæ inprimis, vtpote in ordine priores, obſeruandæ veniunt: Reliquæ duæ, nempe tertia & quarta, quamprimum operationi vel experimentationi ſuæ artis manum adhibuerit, ſeſe quoque produnt, & authorem ex opere, cauſam ex effecto demonſtrant: Nunc de ſingulis his quatuor notarum differentiis ſpecialius agemus.

DE PRIMA NOTA PSEVDOCHYMICI FVCI.

PSeudochymici plerunque non ſunt ex illis, qui omnem vitam & operam ſuam bonis artibus & literis addiſcendis impertiuerunt, ſed quaſi forte fortuna & per tranſcurſum ad hanc ſacratiſſimam ſcientiam, illotis, quod aiunt, manibus & pedibus, conuolant, non aliter quam ſcarabæi in Menſe Martio ex diuerſis partibus, quaſi magnetica vi contrahuntur in Equina Scyuola: quibus odoratu perceptis & inuentis vnice gaudent & inhærent, eovſque donec ſe amplius tegere nequeant, tum hunc aceruum nimis tenuem relinquentes ad alium propinquiorem & grandiorem ſe conferunt, quo ventus & fortuna ipſos deportarint: Cum enim vel vitam otio & luxuria hucvſque contriuerint, donec annis panniſque ſint obliti, vel alias officium vel opificium ſat honeſtum, cui prius addicti fue-

rant, ex incuria, pigritia aut ære alieno reliquerint, atque ante vel tum in librum vnum aut alterum Chymicum manuſcriptum aut typis vulgatum materni idiomatis inciderint, inque eo pagellas aliquot euoluerint, non diffidunt, quæ ibi ad literam ſcripta ſunt, ſe ſuo ingenio penetrare & manu perficere poſſe: Siue itaque ſui ſimiles magiſtros habuerint in tractādis illis vulgatis Chymiæ ſeu Alchymiæ operibus, ſiue ipſi ex ſeſe prima rudimenta hauſerint, perinde eſt: Videbis ex hoc homuncione, qualiſcunque ante fuerat, factum peritiſſimum, ſi diis placet, Philoſophum, ex cerdone doctum, pauperrimo re, ditiſſimum ſpe, qui nil niſi ſanctum lapidem loquatur, niſi albificationes, rubificationes, cementationes, diſtillationes, ſublimationes, & eiuſmodi innumeras loquendi formulas breuiſſimo tēpore cognitas ebuccinetur: En primam tranſmutationem in ipſo animaduertes, qui ex aurifabro auri confector, ex phamacopæo medicus Chymicus, ex barbitonſore Paracelſicus artiſta, ex decoctore patrimonii proprii, decoctor auri & alieni: Ex mulo-medico ſeu veterinario veterator ſubtiliſſimus, ex homine nequā nequiſſimus bipedum euaſerit: Atque in hæc omnia facilis & pronus ſua quaſi natura videtur, vtpote cereus invitium flecti, indeque ſibi ipſi admirabilis factus, qui acutiſſima ſui ingenii acie abditos proceſſuum ſenſus, aut Chymiæ myſteria obſcuriſſima peruadat & tranſpiciat.

Verum etſi eiuſmodi artis fæx (non artifex) ſibi ipſe perſuaſerit, ſeſe perfectum in arcaniſſimis Philoſophiæ Chymicæ theorematis, tamen nos demonſtrabimus, ipſum potius paſcendis ouibus aut Camelis (vt ſenior loquitur) præeſſe poſſe, quam Phyſicæ minerali operam impendere: magis aptum ſtabulis & aratris, quam Tabulis Smaragdinis & Hamuelis, artibuſque tractandis haberi: Philoſophorum dicta de artifice idoneo citare, eſſet res perfacilis, at nimium ſeſe extendens.

Quocirca breuitatis ſtudio ſaltem potiora artificis requiſita in genere colligemus, cumque iis, ſpecialibus authorum teſtimoniis omiſſis, noſtrum hunc, ex ſemetipſo ortum, Ephemerum doctorem Chymicum comparabimus & parallelum inſtituerimus.

Oportet ſane artificem verum, aut qui ad veritatem Chymiæ propria doctrina conſequendam aſpiret, non eſſe vulgariter eruditum, quod patet ex hoc vnico Philoſophico dicterio, quod ſic habet: *Aſtronomia & Phyſices ſcientia omnibus legentibus patens eſt, noſtra autem ars non*

niſi

nisi à sapientibus sciri potest, teste Rosino ad Euthic. Constat autem quam late se extendat, *Astronomia* & *Physica*, quod nimirum illa non absq; duabus alis, *Geometria* & *Arithmetica*, præcognitis & habitis addisci possit: Quæ duæ scientiæ fundamentales Matheseos omnibus vel leuiter doctis cognitæ esse debent, adeo vt Plato nullum discipulum in Scholam suam admiserit, qui non mathematicis disciplinis satis instructus fuerit: Hinc auditorio suo hoc Epigramma seu edictum præfixit: οὐδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσίτω: Et Xenocrates ad eum qui neque Geometria nec Astronomia imbutus ludum suum frequentare cupiebat, *Abi*, inquit, *etenim ansis & adminiculis Philosophiæ cares*: Quod si itaque Geometria & Arithmetica Astronomiæ, atque hæ simul Philosophiæ, quæ Physica statuitur, necessariæ sint, Physica vero ipsa vna cum Astronomia cuicunque nota esse possit, Chymia saltem, vt ante dictum, sapientibus, patet hanc vltimam cæteris omnibus esse longe difficiliorem. At *quibus proprie artibus & dotibus artificem eiusmodi præcellere debere, antequam se Chymiæ inquisitioni dedat*, quæres? Sane *multiplicibus*.

Ingenio sit non stupido, sed docili: non tardo, sed subtili: vt inter possibilia & impossibilia naturæ & artis siue mentis impetu discernere possit, nec semper literæ nudæ, imo rarissime adhæreat: *Memoria* polleat & imaginatione, cui tamen absque intellectus discursu non nimium tribuat aut indulgeat: *Iudicium* seu intellectus patiens de his omnibus calculum det aut neget: Tantum quo ad animæ bona: quo ad *corporis* & *fortunæ*, sit patiens laboris, membris integer & validus, satis opibus instructus.

Verum cum quilibet non sit adeo degener, etiamsi stupidissimus, qui non sibi omnia iam dicta tribuat & asscribat peculiari quadam indulgentia & adulatione, cum de propriis dotibus, non de alienis, iudicium ferre possit, & quantum ipse nouit, non plus, imo longe minus, alium quemcunque nouisse, imaginetur: Hinc ex certis tecmiriis & diagnosticis discernet suam eruditionem: Absque omni dubio, qui velit & speret ex doctrina propria indagare hāc artem & non tumultuaria quadam materiarū experimentatione, ille opus habebit *artibus dicendi* & *linguis*, quarum ambitu ars Chymica cōprehenditur: ac inprimis *Poetica*, quæ de nullo alio subiecto, quam de Chymicis allegoriis & figmentis primitus introducta est, quēadmodum in *nostris Hieroglyphicis* per omnes libros & fabulas demōstrauimus: Nā qui cor- *Chymico necessaria. Poetica.*

ticem.

ticem rerum inclusarum non penetrat, is minime ad has perueniet, sed semper hærebit in superficie & literali interpretatione, quæ etiamsi satis nota esset, tamen non prodesset, nisi & figuras & allegorias, seu metaphoras dicendi, quibus sæpissime vtuntur authores, omnes perspectas habeat: Has non solum *Grammatica* & *Rhetorica* suppeditat, sed & *Poetica* & *Philologorum* lectio assidua, qui saltem circa subtilitates verborum occupati Crisin suam in omnium dicta extendunt. Adhæc *Logica* seu Dialectica cum omnibus suis partibus artificem latere non debet, cum & ratiocinationes & argumenta rerum inde depromantur & iudicentur.

Grammatica Rhetorcia.

Logica.

Vt primum instrumentum.

Has quatuor itaque artes, quasi triuiales Artifici vero futuro maxime necessarias dicimus, quæ sint quasi bases cæterarum omnium, de rerum essentiis agentium.

Iam consideretur *Pseudochymicus*, qui Herculeos labores suis humeris æquales existimat in indagando ARCANO Physico, quantum excellat in his artibus puerilibus: Vix latinum sermonem ipsum callere senties, ita vt perperam eo vtatur, ac non nisi corrupte, tantum abest, quod omnium verborum vires, vsus & metaphoras apprehendat, quæ cum sint numeri infiniti, hinc nihil aut parum de mente authorum intelliget, cum vocabula in communi sensu vix percipiat: Verum hi securi sunt satis, se in linguis apprime versatos esse, cum vnum aut alterum verbum semilatine respondere ad interrogata possint, existimantes, arcana artis non in verbis Romanis delitescere, sed in quacunque lingua vulgari: ideoque nil aut parum conferre cognitionem linguarum aliarum, nec artes illas dicendi: atque hinc non putant esse docti viri quicquam sapere de rebus Chymicis, sed has saltem spectare ad sese, & ad suos socios, Alchymistas, hominum pessimos: Sed falluntur in hoc, vt in aliis rebus omnibus: Nam ex consensu omnium Authorum captanda est veritas: At consensus ille non animaduertitur alicui, nisi exercitato in linguis prædictis & artibus dicendi, quæ cum desint Pseudochymicis, primum Instrumentum & præcipuum illis deesse creditur, hoc est, manus vel ansas vel aures, quibus res tectas detegere & oblatas capere deberent.

2. Deinde sunt aliæ disciplinæ Chymico magnopere necessariæ, ad intelligendas res, quæ pro similitudine adducuntur ab authoribus: Tales sunt antedictæ scientiæ, *Geometria*, *Arithmetica*, *Astronomia* & *Physica*: Præter omnes autem *Medicina*: Ex his enim scientiis & artibus au-

Geometria. Arithmetic. Physica. Medicina.

bus authores fere omnes ſuos loquendi terminos deſumunt & allegoricas traductiones, quibus non intellectis, obſcuritas remanebit in mente veritatem ſub illis latentem indagantis: Nam quoties meminerunt de cœleſtibus ſignis, motu Solis & Lunæ, Ecclipſi & ſimilibus? Quoties materiæ primæ & reductionis in eam, generationis & corruptionis, ſeminum vegetabilium & animalium & eiuſmodi innumerorum mentionem fecerunt? Imo nihil in tota Phyſica ſeu natura rerum, nihil in tota medicina vel præceptorum, vel axiomatum, cauſarum vel effectuum, occurrit, quod non Chymia ſibi accommodet mutuo ab illis deſumptum: Ergo qui hæc omnia ignorabit, deſtituetur ſecundo inſtrumento ad Chymiæ veritatem capeſſendam neceſſario. At hæc omnia tam longe abſunt à mente Pſeudochymici, vt ne ſomniet de illis, nedum aliquid certi aut veri apud ſe animo præconcipiat: Hinc Philoſophi dicunt, quod abſque notitia harum ſcientiarum ad ſacram Chymiam accedant, vt aſini ad fœnum, neſcientes ad quid roſtrum porrigant: Imo quod ſimiles ſint ſagittatoribus cæcis, qui auiculam exiguam, cuius vix tinnitum audiunt, ſe eminus transfigere poſſe ſperant, at fruſtra. *Vt ſecundum inſtrumentum.*

3\. Tertio præter iam dictas ſcientias ſub Philoſophiæ aut medicinæ ambitu comprehenſas, ſunt adhuc aliæ, futuro Chymico non ſolum vtiliſſimæ, ſed perquam neceſſariæ, nempe *Docimaſtica* illa, quæ inquirit per ignis magiſterium minerarum & metallorum mixturas & valores, hoc eſt, quæ docet Examina metallorum omnium inſtituendi per Cineritium vel cupellam, quartationem ſeu aquas fortes, cemenium, antimonium, & eiuſmodi alia: Item quomodo fiant & eorum colores ſeu tincturæ, ſmalta dicta, quomodo opera figulina & vitrificationes illorum, quomodo pictorum & tinctorum diuerſi colores, quorũ alij ſunt corporei, alij quaſi ſpirituales: alij mixti & cõpoſiti ex aliis, alij ſimplices: Aurifabrorum quoque opera & fabrorum quorumcunque metallorum debent eſſe non incognita: Hæc & his ſimilia cognitionem Chymici valde augent & iudicium roborant, ne tam facile aberret, quam alius harum rerum nulla notitia ſuffultus: De omnium horum ſcientia Pſeudochymicus rariſſime eſt ſollicitus, & ſi forte quid manualis iſtius operis viderit aut cognouerit, cauſas tamen eius, ex defectu diſcurſus, certiſſimas rimari non poteſt: Vnde tantum eſt, quam ſi non ſciret: Aut ſi ſciat, ad ſuos & *Docimaſtica: & aliæ artes huic conuenientes. Tertium Inſtrumẽtum.*

C praxin

praxin indebitam transfert: Atque sic ipsi deest tertium instrumentum, coadiuuans eius actiones & theoriam.

4. *Naturæ mineralis inuestigatio & cognitio.* Quarto superest *naturæ mineralis consideratio*, quæ domi cuiquam non obuenit: Cum expedire artifici plurimum videatur, si peregrinationes suscipiat ad cunabula metallorum perfectorum & aliorum, vt multa videat & audiat sub terris & in illis locis ab operatoribus, quæ nunquam legere potuisset, & si legisset, non tamen intellexisset aut credidisset: Hæc contemplatio multum iuuat ingenium artificis, vt intelligat causas naturales generationis metallorum quorumcunque, & in quo perfecta ab imperfectis differant, & in quo conueniant: Hæc fuit causa, cur antiqui finxerint Lynceum quendam tam acri oculorum acumine, vti ad intima metallorum loca penetrare poterit, & obseruare, vbi aurum & argentum lateret, ex quibus mineris, quomodo, cresceret, veluti Augurellus ex historicis vetustis canit: Nullus enim alius per eum intelligitur, si ad suam veram fictionis originem (cum historia non sit) transferatur, nisi Chymicus artifex, qui contemplatur naturas metallicas sub terra crescentes & secundum eas artis imitatricis documenta dirigit: Vnde dicitur quoque *nouissimam conspexisse Lunam, primamque eodem die in signo Arietis*, quod paucis mortalium contigit: Quæ verba non historice (vti multi falso putant) sed allegorice capienda sunt, vtpote verissima & non exiguam artis partem declarantia: Talis omnino Chymicus est, at Pseudochymicus, qui nullam generationis metallicæ cognitionem oculo tenus hausit, nisi forte superficialem, quæ ipsi non multum, cæteris absentibus, prodesse poterit: Nouit absque dubio omnia metalla ex argento viuo & sulfure ortum ducere: Verum interim non inquirit, quale illud sit argentum viuum & quale sulfur, vnde aurum generetur: Hoc sciat, non esse hæc vulgaria, sed metallica, & vnum ex altero educta medio sulfuris corruptibilis & separabilis & tanquam patris seu ignei fomitis, qui sulphur metallicum procreet & incendat: Quæ omnia cum antedictis collata artificem eiusmodi denotant, quo ad mentem & corpus, qui habilis sit, vt in eum artis cognitio cadat: non quod hæc omnia sint de artis essentia & necessitate, si ab alio discatur & per experimentum habeatur: Tum enim ocularis demonstratio plus est, quam hæc singula dicta aut dicenda: Verum hic nobis sermo est de inquisitione artis per propriæ indagationis modum, non per alienam experientiam; Hinc Geber in *sua*

summa

ſumma cap. I. *Sed ſcias,* inquit *chariſsime . quod qui principia naturalia in ſe ipſo ignorauerit, hic iam multum remotus eſt ab arte noſtra : Quoniam non habet radicem veram , ſupra quam intentionem ſuam fundet : Et qui principia ſua ſciuerit naturalia , & cauſas mineralium omnes , nondum tamen adeptus eſt verum finem & proficuum huius artis occultiſsimæ · Habet vero faciliorem aditum ad artis huius principia , quam cui ignorantia cadit ſuper intentionem eius de modo huius noſtri operis , & hic parum remotus eſt ab artis introitu : Qui vero ſciuerit omnium principia & cauſas mineralium & generationis modum , qui ex intentione naturæ conſiſtit parum quidem aufertur ab eo de operis complemento , ſine quo tamen non poteſt ſcientia noſtra perfici : Quoniam ars imitari non poteſt naturam in omnibus operibus , ſed imitatur eam , ſicut rite poteſt.* Hæc ille : Quæ ſingula de *Theorica* Philoſophiæ huius parte intelligenda ſunt, in qua Pſeudochymicus parum aut ſuperficiale quid nouit, ideoque vno quaſi oculo orbatus eſt hac in parte : At vereor, quod & altero non multum videat, qui *praxin* verſus dirigitur, atque ſic talpa cęcior ſit: In praxi vero quas operationes ille exercere poteſt? Sane non Philoſophicas, ſed deceptorias , & ad artem non magis ſpectantes, quam ſtramina & paleas ad medullam tritici : Sexcentæ ſunt furnorum, vaſorum, vitrorum, calorum, ſpecies : non pauciores calcinationum , diſtillationum , ſublimationum , fixationum , incerationum , reuerberationum , circulationum , ſolutionum , deſcenſionum , mixtionum , coagulationum, & ſimilium modi : Quis nunc enumeret materias omnes vegetabiles , minerales , metallicas , ſalia, ſulfura , corpora, mercurios, ſpiritus ? Quorum omnium cum magna varietas , etiam ſimplicium per ſe, hinc cum inter ſe alternatim & multipliciter miſceantur , operationum illarum numerus immenſus procedet : Ex his quædam eligit Pſeudochymicus, quibus ſe exerceat, aut intentionem ſuam exerat & in actum ducat : Verum Lullius ex *Theor. teſt. cap.* 66. reſpondeat illi , vbi inquit : *Item niſi habeas intellectum proprii modi operis naturæ & ponas te ad diſtillandum , & credas bene facere cum illa, conſumeres prius totum vitæ tuæ tempus , etiamſi per mille annos haberes viuere & ſemper diſtillares , antequam duceres ad bonum quatuor Elementa , niſi primo eorum cuiuslibet per ſe intellexeris virtutes & poſtea omnia ſua ſigna bene cognoueris in ſuis mutationibus, quæ fieri non poſſunt ſine propriis inſtrumentis*: Atq; ſic primam notam Pſeudochymici fuci ſatis euoluimus.

DE SECVNDA NOTA PSEVDOCHYMICI FVCI.

1. SEquitur secunda, quæ est fundata supra iam dictam, & est *promißio vanißima & mendacißima earum rerum, quarum apud ipsum est summa inopia*: Quid vero promittit? AVRVM multum pro pauco: Anne hoc ridiculum, si non stupendum miraculum est? Quod ille qui nihil habet, de eo, quod non habet, magnam copiam promittat alteri, qui eius tantum habet, vt aliqua parte carere possit: Qui ligna in syluam portant & ex pumice aquã petunt, ridentur non immerito, & habentur pro stultis vbique: At vter ex his, Pseudochymico & ei credulo, insanior? Ille, arbitror, qui aliquid dat, vt nihil recipiat, non qui nihil dat & aliquid recipit: Quomodo hic homuncio alteri magis fauet, quam sibi? An non quilibet proximus est sibiipsi? Cur non illam copiam faciat prius sibi, deinde alteri, si placuerit seruire, absque tamen mercede? At Responsum est in promptu: Quia ipse non habet sumptus, vt tantam rem in effectum ducat, quam iampridem fecit, sed dissiparit vel amiserit, vti iam de nouo facere cogatur, cum expensis destituatur: Atque hanc esse causam, cur alterius sumptibus eandem rem perficere cogitet: Verum admitte, vt paucis tibi respondeam: Dicis, te non habere sumptus, hoc facile credo & pro indubitato accipio: Vt tantam rem præstes, quam ante fecisti, hic egregie mentiris: Tu enim nunquam eam rem fecisti, nec facies, etiamsi sumptus vberrimi supersint: Cur igitur conscientiam tuam oneras mendacissimis relationibus? An forte apud te concipis, te ante hac decepisse alium in gesto auro naturali, pro tuo factitio, atque ita per imposturas simulasse, quasi vnum aut alterum ducatum auri siue Drachmam tua arte procuraris? Si hoc est facere, & non decipere, tum sane fecisti, at fucum, non aurum: hic iuramentum tibi murus aheneus esto: sed iuramento nullus est locus apud illum, qui alterum iuramento decepit, atque inde aliquid lucratus est: Hic enim iurat, vt decipiat, etiam negando, & lucretur tum, cum minime credatur lucrari: Iuramentum imponitur viris grauibus & fide dignis, & non illis, apud quos dolus præsumitur: Furi facilius esset peierando bona auferre à voluntario, quam à nolente vi, nec [illegible], multis insidiis obnoxius ac ipsi suspendio: Nihil itaque iuramentum te excusat, sed potius

Aurum multum pro pauco.

tius;

tius accusat, si absque causa repetatur: si fecisti, vt iactas, an non tantum retinuisti, vt tute tuis sumptibus ipse denuo comparasses? Respondes, te habuisse satis magnam auri partem, quam naufragio, furto vel spolio amiseris: Quis hoc credat, quod tu ipse non credis? Qui te spoliauit magna auri portione, maius artificiũ præstitit in eo, quam tu polliceris alteri: quia ille, quod tu non habuisti vnquam, tibi surripuit ipso facto, tu vero, quod non habes, alteri promittis de futuro: Quod si verũ esset, te spoliatum ab altero, forte tibi contigit, quod in hoc versiculo promittitur: *Væ tibi, qui spolias, quoniam spoliaberis ipse*: Et, *Per qua quis peccat, per eadem punitur*: At lupus lupo vix insidiatur, nec coruus coruo, licet vterque raptu viuat: De prædatoribus & furibus hoc dicere vix conuenit: Nam, vt quidam Philosophus dicebat, sæpe fures fures & prædones suis opibus exuunt, imo & vita, nempe magni paruis, vt lucij lucios: At te spoliatum non credo, quod spoliaris alterum, facile suppono.

Verum sunt alii huius sortis, qui habent verisimiliores responsiones in promptu, cum vendunt magnam vim lapidis, nondum perfecti, vna cum processu, proque eo millenos aliquot ducatos recipiunt: vti quidam Grassator notissimus vsu ipso factitauit: Dixit enim, sese eo perduxisse cum magno labore, vt ab alio perfici possit, non tamen absque labore, in quo cum hactenus defatigatus fuerit, se malle aliquantulum quiescere & alteri pro certa pecuniæ summa concedere, vt & ille tanto Dei dono secum fruatur, nec hoc totum apud sese sepeliatur: Audi, quanta astutia cum mendacio coniuncta est: Quis non confideret huic homini adeo misericordi, vt de suo thesauro alteri magnum pondus pro exiguo precio, vt refert, impertiat? Quis non ipsi quietem post tantos labores largiatur; Quis non ei tantillum auri pro magna vi latente in lapide credat? sed quis ille? Nonne grassator & lupus? Imo deceptor & impostor, licet docentis potius, quam decipientis nomẽ sibi falso accõmodet & torquatus incedat: Huic in fronte asscriptũ decuit, CAVE CANEM: ne blandiloquace lingua plures falleret & in sua retia cogeret: Gramina tã luxuriosa non indigna essent, vt à messore sternerẽtur idoneo: ne anguis toties ibi se abscõderet, hominib. lethalis: At heus tu: An non, vt fucus, solitus es deprędari loculos diuitum incautorum? An non per tot annos congessisti argenti auri que spolia in locum tuo nido non insalubrem, vt opinaris? *His sub graminibus latet anguis.*

ris? An vnquam laboris quid tractaſti, vnde ita defatigatus ſis, præterquam quod mentem & omnes neruos intenderis ad decipiendum etiam cautiſſimos, ſi modo te audiant? Pudeat te, honeſtos aliorum titulos tibi aſſumere & pro larua vſurpare, cum ſis peſſimus nebulo: Quid tibi cum ſacra Chymia eſt negocij, impoſtor, niſi vt ſub eius nomine inuadas ipſius amantes? Linguam componis ad mentiendum, geſtum fingis ad ſeueritatem, frontem perfricas ad audaciam, manus inſtruis ad dolos, habitum induis perſonæ non ignobilis, vt nobiliores decipias, atque ſic optime inſtructus inuolas in imprudentes, à quibus ſæpe magis oneratus redis, quam acceſſiſti: Verum alius tua facinora ex te extorqueat, nobis in genere hic notiſſima perſtrinxiſſe ſufficiat.

Infallibilis itaque nota eſt fuci Pſeudochymici, auro vendere aurum, certo incertum, paruo immenſum: Cui ſi quis aurem præbeat, captus, ſi fidem adhibeat, deceptus eſt: Eſt enim contra omnem rationem, quod ille, qui tantam artem reuera ſciat experimento probatiſſimam, velit eam vendere alteri pro mica panis, vel fruſtulo auri: ſi vero ignorat, idem eſt, tanquam verba dediſſet & ventum ipſi vendidiſſet accepta pecunia: quod ſi vltimum ita eſt, tum pro vento deceptor nimium auri accepit, & emtor deceptus eſt: Si prius, tum vēditor: Leges ciuiles permittunt contrahentes emtione vel venditione ſe inuicem circumuenire, at ne precium dimidio plus datum vel acceptum ſit, non quod hæ deceptiones ſint legis diuinæ & approbandæ, ſed ne hominum querelæ in infinitum creſcerent & de lana caprina vel aſini vmbra ſæpius, quam de rebus magni momenti excitarentur: Si autem vltra dimidium iuſti precij deceptio facta ſit, datur beneficium ſeu exceptio tam emtori, quam venditori, dicta, vltra dimidium iuſti precij: vide *notata in c. cum cauſa. de emtio. & vendit.* Verum in his mercibus fucorum Pſeudochymicorum nulla eſt proportio, dum hi dant verba & periuria pro auro: Quantum enim venti inanis pro drachma auri væneat æquiualente precio, non conſtat. Quid multis? Qui picem attingit, inquinatas manus reportat, qui hos fucos, loculos exenteratos.

2. *Proceſſus pro auro.* Sunt, qui vendunt proceſſus & libros de auro faciendo precioſiſſimos, quos vel precio, vel teſtamento, aut dono, ſi non raptu, acceperint, eosq; certiſſimos & infallibiles proteſtantur & iurant: at ſibi non laborandos, vtpote præoccupatis aliis negociis, aut in ea arte non ſat peritis, aliaſve ob cauſas; atq; hi ad eundem finem tendunt, vt antedicti,

tedicti, nempe vt decipiant pro mercede, & dent nugas non cassa nuce æstimãdas pro auro, quo quis agrum emeret: Processus illi sunt authorum mendacissimorum vel ab ipsis facti, vel ab iis similibus, ad emungendos pecunia incautos inuenti: Procedunt in infinitum extra veritatis semitam, quæ simplex est & vnica, nullis libris vel chartis expressa ad literã sed semper tecta & vestita palla multiplici, ne Actæon aliquis superueniat, aut Tantalus prodat linguæ garrulitate, aut Ixyon iactet mentis vanitate: Quod si acciderit, aut nubes illi obiectas, ne quid videat, aut poma Hesperidum subtracta, ne accipiat, vel capiti beluina cornua annata, ne percipiat stupore mẽtis, animaduertimus: Illorum fucorum *Recipe*, nihil aliud sonat, quam *Decipe*, & doctrina lena, processus artis prostibulum est: quia illum prostituunt, vt de corpore eius lucrum capiant: At quale est corpus? Succiplenum, naturale & sanum? Nullo modo, sed vlceribus, fucis & ficis, venenosoq; contagio nõ solum deforme, sed & pestiferum: hoc est, doctrina illa nil docet, nisi damnum, nil ars nisi dolos, nil alchymia, nisi gemitus & stridorem dentium. Apage igitur & procede in inuia ferarum cum tuo processu, ne hominibus inde lapsus, incautis fraus, imprudentibus dispendium contingat: Non Basilisci oculi plus veneni de se iaciunt, quam horum fucorum perniciosi conatus: ab illis cæci tuti sunt, ab his, quo cæciores, eo magis infestantur: Noli me tangere vlcus est cancrosum, quasi insanabile, quia quo magis curæ admittitur, eo minus persanari creditur: Huic hoc malum à fucis eiusmodi inflictum assimilatur: quo magis enim tegas, eo melius: quo magis vulgo exponas, eo deterius: At quid faciendum in hoc casu, an poetæ consilium sequendum, qui inquit:

--Sed enim immedicabile vulnus
Ense recidendum est, ne pars syncera trahatur?

De hoc consulant alij: Ego pro Noli me tangere video habendum, donec Deus remedium suppeditarit: Volent isti crabrones cum suis processibus, quo lubet, superueniet aliquando tempestas illis inuisa: In Scarabæorum genere nullus esse sexus dicitur, at singuli ex se fœtus edere absque alterius opera: Ita hi processuum & librorum venditores sæpenumero eos non à veris authoribus, sed à seipsis aut sui similibus factos producunt, & alteri obtrudunt: Hic quæstus nunc multis est longe vberrimus: Vtque Scarabæi ex asinis putrefactis & crabro-

crabrones ex equis prodire ſcribuntur, ita illi fuci ex bruto genere orti nil niſi brutum vere ſapientibus oſtendunt.

3. *Non factum pro facto.* Alii, quod non fecerunt, pro facto inſtillant, hoc eſt, ſe tale quid expertum, cuius reuera expertes ſint, exceptis dolis: Circumferunt auri grana, quæ fecerint, eaque incautis probanda dant quærentes, an non ſit optimę notæ aurum: At falſiſſime ſupponunt, licet iuramento, quod ipſi confecerint: Niſi aliunde impetrarint & pro ſuo aliena habeant, ex iis rebus tamen, in quibus natura vel impoſitione inerat, elicuerunt per artificium non magni momenti, veluti poſt patebit ſub vltima nota, vbi nonnullos fucos ab illis experimentatos & vulgo nunc patefactos examinabimus: Hi nebulones hanc gratiam Naturæ matri rerum omnium referunt, vti ſibi adſciſcant & attribuant, quod illius eſt, vti quod illa creauit, pro ſuis operibus falſiſſime proclament: quibus abſque dubio NATVRA, ſi modo ſilentia ruptura eſſet, in hunc modum reſpõderet: *An non ſufficit tibi, fuce perditiſſime, quod furta, impoſturas, periuria, calumnias indies contra hominum genus committas, idque modis omnibus fallas & circumuenias. Num lubet quoque plagium in me intolerabile in actum ducere, dum aurum à me in terræ viſceribus excoctum tibi vendicas, pro tuo oſtentas & ebuccinaris, atque ſic meam genuinam ſobolem tacite ſuffuraris, tibique adoptas contra meum conſenſum & nutum, quod omni iure prohibitum eſt: Confiteor, quod ego Natura meas vires æque ſupra terram, quam in mineris ſubter exerere poßim, exque imperfectis perfecta metalla producere: inferius mea ſponte, ſuperius artificis prudentis directione: At tu tuique ſimiles ab artifice eiuſmodi, qualem ego requiro, tam procul abeſtis, quam Cœlum à terra: Non ego te tuoſque ſocios agnoſco, ſed pro inimicis meis omniumque bonorum habeo: Artifex verus mihi obſtetricem manum in tempore porrigere nouit, atque ego ipſi fœtus vberrimos aureos, at tu ſociique tui, fuci Pſeudochymici, vim mihi iniurioſam facitis, quod ex ſtercore & fimeto mea dona precioſißima eruere præſumitis, quod artem naturalem ſeu naturam artificialem, meam vicariam æmulari, ſi diis placet, conamini, ſcilicet culices Elephantos: quod meis donis ad ſanitatem & vtilitatem hominum conceßis, innumeris modis abutimini: Satius tibi foret, vt ad artificia à te hactenus neglecta, ſeu opificia alia reuertaris, quàm vt me perpetua labe, meique amantes aſpergeres: ſtiua tibi aptior, quã ſtylus, caudex operoſior, quam codex, lætificatio aruorũ decentior, quam* ARS ARTIVM CHYMIA: *In illis operationibus apertis mihi inſeruias, non in his abditis, quæ captum tuum longe ſuperant, intentum excedunt & conatum excludunt*: Tantum Natura.

Naturæ querela.

Idem

Idem Pseudochymicus fucus *hoc, quod nunquam sciuit, simulat se scire & perfecte cognitum habere*: Si aruspex aruspicem videat, mirum est si non rideat: multo magis si Pseudochymicus vnus alterum: quia hoc vnicum sciũt verum, quod nihil sciant, nisi mendacia, aut certe nihil: quod Socrati sapientissimo, sed longe alia mente asscribitur: In quo tamen Philosophico ænigmate Anaxagoram magis sequuntur, qui dicebat, *se ne hoc quidem scire, quod nihil sciret*: Hi enim aliter interpretantur, & hoc vnum videntur falsum ignorare, quod omnia vera ignorent: Quid enim illis cognitum præter incognita bonis omnibus, hoc est, vitia & mendacia? Quid illis minus familiare, quam quod his maxime, nempe veritas & virtus? Quod piscatores Homero quærenti, *Quid cepissent*, responderunt, hoc illi pessimi probis viris respondent, nempe *quod non acquisiuerunt, habent*, hoc est, ignorantiam rerum arcanarum, *& quod acquisiuerunt*, hoc est, opinionem de sua scientia, *non habent*: Inuersi equidem Apuleij mihi videntur: Ille sub asinina specie mentem hominis, hi sub humana asininam speciem tegunt, hoc est, scientiam homine dignissimam profitentur, cuius ne apicem intelligunt, & saltem duas illas primas literas in voce, Aiax, instar lapidis molaris, iterant: sciunt, quid velim: Insania illa est dementissima, vbi ignoratur: adhuc peior, si pro sapientia habeatur: Hinc illi Pseudochymici cum sint insipidi, stolidi & blitei, pro scientibus & sapientibus sese venditantes, insipientum sunt insipientissimi, digni, qui Anticyram mittantur & plaustris aliquot Ellebori perpurgentur, vt ad sese redeant, hoc est, ad pristina officia, dimissis tot scientiis & artibus, quas nunc in cerebro gestant, velut Iupiter Palladium fœtum, vt Vulcani securim obstetricem cum illo, ceu Iunonem Lucinam, inuocare teneantur.

4. *Non scitum pro scito.*

Imo somniant iidem Pseudochymici fuci, *sese habuisse, quod nunquam illorum fuit*: At si saltem de magna auri copia somniassent, certius locum, vbi abscondissent, notassent, vt ita somnium non somnium monstrassent: Nunc cum aliis persuadere conantur, sese fecisse lapidem vel aurum, & vtrumque possedisse, quia nulla nota supersit, vix illis fides adhibetur: Infœlix verbum est, si de fœlicitate quadam dicatur, habuisse vel possedisse, quia refricat memoriam eius, quod fuit, & iam non est: Sed his fucis respondeo, quod nunc plus auri possideant, quam ante, scilicet imaginatione de habendo, si hoc sit habere, quod speratur: Græca fides ab aliis male audiit, quia nulla aut

5. *Nõ possessum pro possesso.*

vana: Vnde præsenti precio illis mercari saltem licebat, quæ est manuum oculatarum fides, & Pseudochymicis optime conuenit, seu actiue seu passiue intelligendo: actiue, quia requirunt eam ab aliis, hoc est, precium præsens, passiue, quia merentur ab aliis, hoc est, vt præstent antea promissa: De his in *Extrauagante Iohannis* dicitur: *Spondent, quas non exhibent opes, pauperes Alchymistæ*: Semper illis in ore, se habuisse, at iam non habere, & habituros, dummodo adessent media, quibus ad intentionem suam peruenirent: quibus querelis maximam ætatis suæ partem terunt, nihilo magis prosperantes post multorum annorum curriculum, quam prius: Ex vno enim aliud interuenit, vt noua spes semper effulgeat, qua sese aliosque reficiant, ita vt nunquam euentus optatis respondeat.

Verum, vt ante monui, oportet fucos ab apibus, & deceptores à bonæ voluntatis inquisitoribus artis discernere: Illi decipiunt volentes & promittunt illa, quæ ante se fecisse iurant, ideoque certum precium accipiunt, quo defraudant alios: Hi decipi possunt in suis opinionibus, vti plerumque fit, nec affirmant se fecisse, sed velle optimum effectum expectare, ideoque neminem defraudant volentes: Sæpenumero enim contingit, quod duo vel plures in hac arte operas suas coniungant, ex quibus vnus vel aliqui plus laborum, alii plus sumptuum sustineant, expectantes desideratum finem, qui si non sequatur, id imputandum voluntati diuinæ, quæ dat cui & quando vult, & subtrahit: Idem fecisse Raymundum Lullium, ipse *in experimentis suis vltimis* adfirmat: Alias regulare est, quemlibet propriis sumptibus & laboribus artem inuestigare debere, & si ex societate, tamen cum viro probo, qui diu in inquisitione eiusdem perdurarit, communicatis consiliis, operis & expensis: De quo Pseudochymici non sunt solliciti, dummodo se tali coniungant, cum quo Glauci & Diomedis permutationem instituant, accipientes aurea pro æreis & nugis suis indignissimis, & promittentes ipsi aureos montes pro precio non magno, quo ad promissa; at nimio, quo ad præstanda.

DE TERTIA NOTA FVCI PSEVDOCHYMICI.

TERTIA nota fucorum Pſeudochymicorum eſt, quod *malint videri, quam eſſe in rebus omnibus*, quas tractandas præſumunt: Ideo omnia ſua ad *oſtentationem* dirigunt, ſecretæ ſimplicitatis prorſus immemores: Huc ſpectant illorum veſtes, ſi modo illas habeant, vt nonnunquam, famulatus, niſi & ille deſit, aut plus nimio abundet, vtenſilia omnia: ſi oculis ad primum intuitum ſatisfecerint, exiſtimant, ſe apud omnes gratiam & famam propter Chymiæ arcana adepturos: Atque hac ratione componunt ſe mundo, in quo plerique degentes ſaltem ad externa, veſtitum, geſtum, pompam, colorem & pulchritudinem reſpiciunt, negligentes interiora, an corpus ſanum, an ingenium politum artibus & ſcientiis, an honeſtatis amans & virtutis, an ſit vir candidus, nil ſimulans aut diſſimulans, an ingenuus mente, liberaliter educatus, moribus probis, & reliqua, quæ hominis ſunt propria: Nam omnia illa, in quæ nunc reſpectus apud plurimos habetur, vix ſunt dicenda illius, qui propter ea honoratur.

I. *Oſtentationi dediti.*

Quid veſtitus pudoris tegumentum? factum ſuperbiæ tecmirion: quid geſtus, index cordis? factus ſimulator eorum, quæ non, & diſſimulator eorum, quæ ſunt: Quid pompa? nil niſi tumbæ obliuio: quid color & pulchritudo? ſaltem externa accidentia, quibus nil fidei adhibendum, quia & oculos fallunt, quorum proprium eſt obiectum, multo magis mentem & ſubſtantiam: Vultur odoratu capitur & animalia alia aliis ſenſibus: Homo facile oculis indulget, externo ſplendori intentus, & negligit, quæ hominis contemplatione & diſcretione digna eſſent: Vnde hoc poetæ:

Miratur, rerumque ignarus imagine gaudet:

Ignorantia enim rerum efficit, vt miremur quædam non admiranda, niſi falſa imaginatione, & gaudeamus illis, quæ ſi ſcirem⁹, deteſtari deberem⁹: Imo homo huic ſenſui ita blādit̃ addict⁹, vt etiāſi agnoſcat ſceleratū, falſum, deformem, vitiis ſcatentē & fatuum reuera quo ad mentē & corpus quendā eſſe, tamen ſi videat ipſum veſtibus, famulis,

gestibus, equis superbum, insignitum, splendidum & turgidum, ipsi magis assurgat & ad nutum sit, quam homini, vili vestitu, doctrina, virtute & animi candore præstantissimo: Verum qui ita pendent ab oculis, & iudicium omne his asscribunt, ipsi sunt tales, qualis eorum censura, nempe non directi, iniusti & nequitiæ potius, quam virtuti fauentes: Videmus, quomodo singuli opifices & qui vendunt suas res, fucum ament, omnia ad oculum componant, tanquam non decipere alium, sit desipere: aut simplici veritati studere, sit nescire, quid sit viuere & inescare homines: Nostri itaque Pseudochymistæ habent hoc commune cum mundanis & vanis, at non cum veritatis amantibus, vt omnia sua ad speciem magis componant, quam ad synceram simplicitatem: imo plus ostentationi & totum tribuunt, parum & fere nihil veritati: Quid enim illis veritas, inimicissima & exosa omnibus, conferret? Nil nisi (vt Comicus ait) quod odium pareret & forte hospitio exueret: Vt vmbra Solem nunquam vidit, at semper fugit conspectum eius, sic Pseudochymici veritatem, eiusq; vultum & cultum longissime vitant.

2. *Ceremoniis addicti.*

Hinc *Ceremoniis addicti* sunt magis, quam *rei*. Voco *Ceremonias*: quæ ad præparationem spectant, & non ad rei essentiam: Multi ex illis putant, artem Chymicam sitam esse in magnificis Laboratoriis, instrumentis, furnis artificiosis & variis, vasis & eiusmodi aliis raræ inuentionis vel magni precii: Hinc circa illa sunt magis occupati, quam alia, arti propria, materialia & veras operationes: Quid si itaque quis in eiusmodi Laboratorium accedat, vbi tantum ceremoniarum adfuerit, ibi minimum essentiæ de re quæsita latere arbitretur: Philosophi enim adfirmant ignem & furnum suum esse communem, non raræ inuentionis, sed in quo gradus caloris obseruari possit, nil præterea: Vas quoque vnum, vt & furnum sufficere & vnam materiam, imo & vnam coctionem clamant: Ad quæ igitur omnia ista? Non ad veritatem eruendam, quæ vnica est & simplex, sed ad errores amplificandos & propagandos, qui infiniti sunt, à falsitate, tanquam matre, orti, nutrice horum Pseudochymicorum: quemadmodum intemperantia hominum in rebus non naturalibus dictis medicorum nutricula dicitur.

Præter iam relata, nonnulli ex his ostentant alia, quæ vulgus admiretur & quibus veritatis sibi suspicionem concilient: Carbones magno cumulo congeri & reliqua vtensilia omnia procurant: ac inte-

ar-

argentum inauratum clanculum per emissitios socios coemunt, ex quo per quarrationem aurum secernũt & argentum purum in longas stiuas seu digitos fundunt, idque clanculum, vt & aurum, monetariis vendunt pro suis, quærentes an sit bonum, & rogantes ne cuiquam aperiant: Hoc est, nomen sibi aucupari per noctuas alieni argenti & auri, quod vt magis confirmetur, cineritia, cupellas & alia ab artificibus aliis publice emunt: In summa, ita omnia sua negocia circa aurificiunt instituunt, vt cupiant videri & agnosci pro aurificibus, quales reuera non sunt, & ne habeantur pro deceptoribus & nebulonibus, quales sunt: Quod si verus artifex eiusmodi particulariter vel vniuersaliter conficere sciret, ille celaret omnia ista, vtpote celanda, ne vel minimum innotesceret alteri: propterea quod sua arte contentus viuere posset, absque aliorum inuidia aut inspectione, quid ageret: Ægyptij antiquissimi hac arte gaudentes prohibuerunt omnes aduenas toto suo regno florentissimo, etsi qui contra mandatum regium aduenissent, vt Busiridis & aliorum regum tempore, illi cum ignominia deportabantur ex finibus regni, aut perpetuis carceribus tradebantur: cuius rei causa fuit, quod suis bonis essent contenti & opibus, & quod aduenæ plus diuitiarum ex regno euehere, quam inuehere possent: quod & factum postea, vt & Græci arte Ægyptia occultissima, Orpheo authore, veluti & religione fruerentur, & post hos alii, ad nostram ætatem vsque: Noluerunt videri, sed esse potius Ægyptij, sic & omnes artifices veri: Pseudochymici contra.

Inter alias proprietates Chymici legitimi est, quod *virtutibus se dedat*, quantum homini possibile est, *& à vitiis deterrimis abhorreat*: Pseudochymici magis his, quam illis mancipati vitam degunt: Impossibile enim est, vt scientia diuina & abditissima in omnium vitiorum cloacam à Deo proiiciatur, aut in animam pessimę voluntatis & duræ ceruicis propagetur: cum illis sit ita contraria, vt lux tenebris & cœlum inferno: *Aut* enim vt D. Thomas loquitur, *hominem pium inuenit aut facit*: non quasi existimandum sit, sanctos fuisse omnes Chymicos, aut tales sibi videri, qui ad veritatem adspirent, quorum est ingens numerus, sed quod annitendum ipsis, vt sint viri probi & honesti publice & priuatim, bonæ voluntatis & conscientiæ, hoc est, vti non fictum sed verum animum habeant arte adipiscenda se neutiquam abusuros in Dei aut proximi præiudicium.

3. *Vitiis mancipati.*

Quæ vero ſint vitia notoria Pſeudochymicorum, quilibet diſcretus arbiter ipſe iudicabit: *Luxuria, Veneris & Bacchi progenies* illis raro abeſt, vt taceam reliqua enormia illorum vitia.

4. *Mendaciis gaudentes.*

Inter quæ non eſt minimum, *mendaciis gaudere*, iactantia efferri propriæ ſortis & alienæ detrectatione: Hæc triga vitiorum, tanquam Hydra multorum eſt capitum, quorum ſi quædam reſecentur, mox alia & plura, illorum vice, renaſcuntur, hoc eſt, mater & propagatrix eſt multorum aliorum grauiſſimorum malorum: Nec ſolum mendacia ab aliis hauſta in ſuum vſum transfert, ſed & ipſe noua fingit mentiendo, ex ſeſe fabricando de aliis, de ſuis rebus & factis, quæ fecerit, dixerit, legerit, viderit, audiuerit, habuerit, amiſerit & facturus ſit: Componere & diuidere res, illius eſt proprium, hoc eſt, vt iungat non iungenda, audita pro viſis, viſa pro factis ac poſſeſſis ſuis pronunciet, & ſic de reliquis: Si quid ſubtile inuentu, pulcrum factu, vtile vſu fuerit, id omne ſibi aſſcribit, & vt ſuum effert, vt ita alieno labore partam gloriam verbis iactabundis ſibi addicat, falſarius tam lingua, quam corde, deceptor tam ventis, quam factis: mendax tam vultu, quam manu: Interim de doctis & probis viris cenſoriam ſententiam clam dicit, & de eorum ſcientia & peritia calculum nigellum iacit, idque ideo vt ipſe ſolus videatur ſapere, & reliqui volitare, ſicut vmbræ: vt ipſe ſit Hermes, Geber & Raimundus, quorum ne apicem primæ literæ, nedum opera profundæ ſcientiæ plena, callet.

DE QVARTA NOTA FVCI PSEVDOCHYMICI.

SEQVITVR quarta eorum nota, quæ magis vulgo conſpicua eſt & deteſtanda, *dum nimirum artis ſuæ ſpecimen credulo ſpectatori, à quo precium expectant, facere promittunt*: Hæc ſola à multis annotatur & in opprobrium Chymiæ omnibus triuiis proclamatur, tanquam à tota Chymicorum cohorte nil niſi doli, impoſturæ & deceptiones tractarentur: Hinc ſi vnum noueris, dicunt, omnes noueris: Atque concludunt, non per artem poſſe fieri aut vnquam factum eſſe aurum, niſi viis commentitiis & fictitiis: Verum qui ita iudicant, vt in

initio

initio huius libri quoque protestati sumus, confundunt artem veram cum eius abusu, artifices legitimos cum nebulonibus pessimis: quod si contingat quoque in aliis artibus & scientiis, aut rerum quarumcunque æstimationibus, homo à beluina natura nihil differret, imo longe peius, quam brutum de bonorum & malorum discrimine iudicaret: Leo benefactorem seruum agnouit præ reliquis, quos occidit, eo in vita seruato & culto: Canis herum & domesticos à fure & latrone discernit hos apprehendendo dentibus, illis cauda abblandiendo.

Qui itaque fucos Pseudochymicos, à quibus læsus ipse vel alij, aut lædi possit, non distinguit à veris artificibus, qui neminem lædunt, indignus videtur, vt iudicium ferat de aliis, cum potius ab aliis coarguendus sit.

At causa, cur omnes aliæ scientiæ & artes cum suis artificibus facile distinguantur à suis abusibus. hinc dependet, quod earum artifices sint omnibus noti & in fine artis possesso celebres: Chymiæ contra, qui nec agnosci desiderant, nec finem suæ scientiæ ostentant aliis, sed manent apud sese, etiam gaudentes Chymiam quasi impossibilem ab omnibus passim male audire: Vnde vera Chymia, quæ multis benefacit, ab omnibus tamen, vt orphana, relinquitur, & quicquid delirant Pseudochymici, ipsa plectitur, tanquam Ilias malorum: Verum Caninæ sunt naturæ, qui ita iudicant de Virgine innocentissima, Chymia vera, dum eam non solum maledicis Sarcasmis proscindunt & conuellunt, sed si quid damni à Pseudochymicis cuiquam illatum sit, illi asscribant, tanquam omisso iactore, lapidem, quo petiti sint, mordeant, quod si faciant ex animi impotentia aut ignorantia, illis, vt & brutis condonandum est: si ex præiudicio & scientia, ipsos, tanquam Pyrgopolynices alteros, ad symbola Aureæ Mensæ nostræ inuitamus, cuius si spectatores fuerint, absque dubio de concepto furore multum remittent & mitiores affectus induent.

Nunc vt hanc quartam fucorum Pseudochymicorum notam omnibus attestatam faciam, producturus sum ex aliorum obseruatione varias imposturas, dolos & fraudes, quibus Pseudochymici aliquando vsi sint, aut imposterum vti possent, veluti quidam Cunradius in Germanico tractatu eiusmodi congessit, cuius verba

verba pleraque translata sit ponemus: *Care amice*, inquit, *monitis meis fidelibus morem geras: Si ad te aduolauerit Heliocantharus aliquis, qui dicat se posse & velle te docere artem faciendi argentum & aurum, ne cuilibet fidem adhibeas: Nam non est ars tam facilis, veluti quis somniare posset: Quod si promiserit, se aurificii sui probam tibi præstiturum, qua veritatem videas, potes eum admittere, verum vt id faciat suis propriis sumptibus: At ne illi fidas amplius, quam ipse videas: Respice in eius sociorumque manus, furnos, instrumenta, organa, materialia & species, quibus vsurus est. Ne multum eius iactantiam & magnifica verba (quæ optime nouerunt) aut quorundam fastum & superbum vestitum (qui apud multos cautione non eget) cures aut æstimes: Si quoque iurarit, Deumque testem vocarit erectis digitis, ne propterea solum ipsi confidas: Nam qui omnem honestatem floccipendit, audet quoque aliud quid facere: Examina & proba per bilancem, aquam, ignem, plumbum, quartationem & antimonium diligentissime omne id, etiam exiguum, quicquid sit, quo vtitur, siue sit puluis, aqua, oleum, liquores, metalla, vtpote argentum, cuprum, plumbum, &c. an aurum & argentum & quantum contineant: Imo etiam ligneas virgulas, quibus opus in liquefaciendo, aut per cupellam separando, miscebit circummouendo: Nam illæ ipsæ aliquando aqua acri solutionis argenti vel auri imbutæ fuerunt, vt ex earum combustione & cineris reductione non semel cognitum sit, eiusmodi virgas argentum & aurum in se abscondisse:* Hæc dictus Cunradius.

1. Impostura species.

Verum meo iudicio etiamsi omnis diligentia adhibeatur ab alio, vt versutia & impostura Pseudochymici notetur, tamen cum sit mala mens, malusque animus in homine nequam, qui mille vias alteri incognitas nouit, quibus decipiat absque vlla suspicione doli, tutius esset nil tentare cum eo, qui aurum vel argentum pro precio facere vel artem eorum faciendorum quocunque modo profiteatur: Nam etiamsi non obferat alteri, se quicquam præstiturum, tamen confiteatur se scire vel posse facere vel tantillum argenti vel auri cum damno vel sine vtilitate, satis sit tibi, quisquis illi aures præbiturus es, ipsum esse deceptorem: Causa hæc est, quia si tale quid nouerit cum nulla vtilitate sed potius damno, nihilominus existimat, si aperiat alteri, possibilitatem artis inde conspici, & alium id ipsum scire desideraturum pro magno precio, qui forte maiori cum lucro eo frui se posse speraret: si autem id nouerit cum quadam vtilitate, non opus habet, vt id aperiat alteri, quascunque causas prætendat: Omnes illæ sunt vanissimæ & ad decipiendum homines astute compositæ.

Eiusmo-

Eiusmodi nebulo (cui non fœnum, sed gramen in cornu est, ideoque cauendo, à gramine denominato) ante aliquot annos in celebriores vrbes, vbi permulti essent Chymiæ amantes, se contulit, & inquisiuit apud eos, anne quis esset, qui sciret ex marca, hoc est, octo vnciis argenti, plures, quam duas vncias auri, post solutionem in aqua gradatiua, educere: se hoc quidem scire, sed appetere maius lucrum, cum cognitum habeat, totum argentum artificio à quibusdam in aurum per aquas gradatiuas reduci posse: Quisquis huic mendacissimo deceptori fidem adhibuit, tanquam tale quid sciret (quam eo facilius obtinuit, quia vestitu ornatissimus & auro torquatus apparuit) licet ipse non magnifacere videretur, pro satis magno Dei dono agnouit, atque sic forte occasionem deceptori præbuit, vt tantum prima vice ab eo addisceret, dato precio eximio: quibus postea trussis in hoc & aliis vsus sit, permultis, à quibus id habeo, innotuit: Hæc sane astutia tanta est, vt vel prudentissimum circumueniret, quamprimum talia verba ab eo prolata pro veris acciperet: Vnde consultius est, hisce sirenibus nec aures, nec eorum dictis fidem præbere, quamprimum profiteantur, se tale quid scire, vel facere posse: Nam illorum iactatio est quasi aucupis fistula, quæ decipit volucrem, quæcunque aduolauerit & suauitatem eius admirata fuerit. 2. *Impostura.*

Quę à me dicta, non ita intelligi debent, quasi impossibile sit, per artem argentum vel aurum fieri posse, (de hac enim quæstione hic non agit) sed quod fides homini incognito, qui forte dolos in animo versatur, ea de causa, quod ille hanc artem se noscere dicat & aperte profiteatur, deneganda sit: Alias esse particularia quædam transmutationum opera, experimentis multorum constat, præter magnam illam & vniuersalem morborum in homine & metallis curandorum medicinam: Deinde argentum & aurum in aliis metallis naturaliter existere, atque inde educi posse per media quædam & aquas separatorias, negari non potest: Vt taceam aurum illud volatile, seu tincturam auri volatilem, quæ ex mineralibus argento inducitur, sed igne fugatur iterum, atque alia opera ad visum apparentia, quæ Pseudochymici astute producere nouerunt.

Idem (gramine notatus) deceptor aliis pro magno secreto dedit vitriolum album per solutionem in aqua & coagulationem in triangulares rhombos, instar adamantum, redactum: necnon similes nugas rubinorum instar splendentium, per affricationem cotis in figu- 3.

ras decentes concinnatas:atque hęc duo pro philoſophici operis partibus,mare rubeo & fœmina alba vendidit.

4. Idem granatos, lapillos naturales,accepit,qui ſua natura aliquantulum auri abſcondunt, ac igne indomabiles exiſtunt, eoſq; quibuſdam pro tinctura, quam accepto precio promiſerat, obtulit: Hi in igne tenuerunt abſq; fructu aut mutatione, donec impoſturam animaduerterint.

5. Aliis idem nebulo vendidit mineram naturalem argenti ſanguineam, Rodtgůldig dictam,pro arcano Philoſophico magna pecuniæ ſumma, quam obtinuit, & quod ad perfectionem vltimam nondum perductum eſſet,quia argenti aliquantum ſaltem tingeret,aſſeruit.

6. Idem cum Zinkio & aliis ſibi notis fucis cuprum albefecit, idque artificium cuidam aperuit magnati,qui nummos inde cudi curauit, quos hic nebulo acceptos aliis argenteis mutauit,& hos ſecum in patriam tranſportauit: cæteri militibus in Sarmatiæ ora diſtributi dicuntur.

Talibus fucis locus in aere ſolitarius,non apud honeſtos homines relinquendus eſſet,ne titulos hactenus honeſte habitos dehoneſtarent,ne artem ſacram peſſime audire cogerent,veroſq; artifices,quaſi ſui non diſſimiles vulgi ludibrio exponerent, nec incautos ſuis opib⁹ & fortunis impune depopularentur &exuerent:Cætera eius facinora volentes præteribimus,& ex Cunradio cautiones alias ſubiungemus.

7. *Diligenter inſpice*,inquit ille, *an etiam chartæ,quibus materialia inuoluta ſunt,quæ adhibentur probationi minimæ per cupellam inſtituendæ,perſcriptæ aut alias maculis notatæ ſint:Nam experientia cognitum eſt,quod literarum elementa cum argento per ſulfur calcinato & denigrato, aut calce auri ex aqua forti relicta,inſperſa & quaſi exiccata fuerint.*

8. *Imo,quod & atramentum ipſum eiuſmodi ſolutionibus argenti & auri præparatum extiterit.*

9. *Interdum etiam papyrus iiſdem imbuta & imbibita inuenta ſit.*

Hæc ſane etſi non magni momenti videantur, nec precij, tamen in paruo docimaſtico pondere(vbi drachma communis exęquat centum libras docimaſticas, vt granum vnum fere duabus libris proportionaliter reſpondeat)plurimum conficere poterunt:Idcirco circumſpectio his inprimis neceſſaria eſt:Quis vnquam crediſiſſet in tam minutis operculis aliquid doli latere poſſe, niſi experientia & temporis filia id verum demonſtraſſet: Viliſſimam artem eſſe dicunt Germani,

prouer-

prouerbio, quæ non ſuſpendio dignas fraudes tegere poſſit: Id inprimis de hoc Pſeudochymicorum artificio dicendum, quod per ſe vile, attamẽ ſtigmate aut Samia litera, ſi non Græca illa perpendiculari duplici connexa digniſſimum eſt.

Addit idem author, *pulueres carbonum aqua ſolutionis auri imbibitorum, materialib. in tigillo ſuperfuſos, vt deſcenſus quaſi fiat, multum ad hãc rẽ facere.* 10.

Tigillos quoq; liquefactioni metallorum inſeruientes cum duplici fundo, ſuperiori tenui, inferiori craſſo, intra quos aurum recondatur, cum inſtrumento ferreo perforato ſuperiori, vt aurum profluat, eiuſmodi deceptores ſciunt præparare & vſibus ſuis accommodare. 11.

Inprimis tigilli aliquoties aqua ſolutionis argenti macerati & exiccandi, cupro, quod in illis liquefit, multum argenti ingerunt. Hæc fuit Iudæi cuiuſdam ſubtiliſsima impoſtura: Suadet itaq; vt aliunde emtis & allatis tigillis vtendum ſit, aut pulueriſatorum eius tigillorum acutiſſima probatio fiat, vt decet, explorando, an etiam quid metalli cõtineant: Quod dicitur, venter ingenii largitor Pſittacum docuit ſuum χαίρε, id veriſſimũ apparet in his doloſis inuentionibus Pſeudochymicorũ, qui vt gulæ ſuæ conſulant. omnes illicitas percontantur vias, & modos ineunt ſubtiliſſimos, ne quid intentatum relinquant: verum ſi id fieret abſque alterius detrimento, laudandum foret, cum vero contra, furto non abſimile habetur: In fures apertos iura ſatis ſunt rigida & recta, in eiuſmodi ſecretos nimis lenta & leuicula. 12.

Alius quidam furno liquefactionis cannulam ferream aut cupreã, cui puluerem auri indiderat, tecte ita applicauit, vt à nullo poſſet conſpici: Deinde materialia quædã in tigillo ſub illa cannula poſuit, circũpoſitis carbonibus, quib. incenſis aurum in tigillum ex cannula profluxiſſe debuit, niſi dolus præuentus fuiſſet. 13.

Carbones illos maiores, quibus ille in liquefaciendo tigillum ſuperne tegit: optime circumſpice, ne habeant foramina & excauati aurum recondant, quod ex ignitis in tigillum defluat. 14.

Luſtra quoque, ne virgula illa ferrea, qua vertit materialia in tigillo, excauata, auro ſit repleta. 15.

Hactenus deceptiones illæ quæ circa cõmunia inſtrumenta & vtenſilia cõmitti poſſunt, abſcondendo in illis aurũ vel argentum, à dicto authore expoſitæ ſunt, quatenus illæ vſu obſeruari vel ratione præcaueri poſſunt: Verum cũ innumeri ſint falſitatis modi, nec circũſpectis quibuſuis ſatis præcogniti, nõ eſt dubiũ, quin circa eadẽ longe plures à Pſeudochymicis doli in dies inueniãtur, quorũ formas inquirere, nõ

esse operæ precium existimamus: Nunc materialia ipsa examinemus ex dicti authoris præscripto.

16. *Plumbum*, inquit, *cui aliquid argenti vel auri liquefactione immixtum fuerat, ipsis quoque vsui fuit, vel granulatum, vel in globulis constitutum, quod penes se habens adhibuit pro alio liquefactioni vel examinationi per cupellam.*

17. *Alius adhuc dolus innotuit de latone argenteo in hunc modum: Impostor latonem vulgarem adferri curat, quam in frustula exigua scindit: Interim habet apud se argentum tinctum colore latonis* (quod optime facere nouit) *itidem in frustula concisum, quod mutat pro altero & latonem veram in sacculum suum abdit, aliam argenteam miscet cum sophisticis suis materiis, & ad cementationis & liquefactionis ignem ponit, ac post separans per cineritium inuenit argentum ex latone factum.*

18. *Puluis quoque vulpinus, vti vocabatur, in quo calx subnigra solutionis auri admixta fuerat, quem deceptor ille in pharmacopolium tradiderat, atque hinc singulis vicibus aliquantulum emerat, optimas probas præstitit: qui cum non debito modo probaretur, eo magni viri quoque nimis creduli decipiebantur.*

19. *Sæpenumero amalgamata Saturni aut Iouis, quæ in ignem poni debuerunt, dum exiccarentur (post lotionem cum sale & aceto) permutata fuerunt in linteo & eorum vice amalgamata Solis vel Lunæ posita, quæ in lintei parte extrema parata habuit.*

20. *Similia quoque vitra cum amalgamationibus Saturni aut Iouis permutare nouit Pseudochymicus cum aliis vitris amalgamationum Solis & Lunæ, quæ postea extracta sunt.*

21. *In eleuatione tigillorum ex igne, cum eos apprehendit, potest ex cauo manus quid argenti vel auri insensibiliter iniicere, veluti gesticulatores nuce muscata perpetrare solent.*

22. *Item cannula sub manica latens limatura auri repleta hisce nebulonibus* (salua reuerentia) *sæpe ex vsu fuit:* Si Imperator ille Romanus fumum vendentem fumum pati non tam seuere, quam iuste voluit, quid his fumivendulis & ex raptu viuentibus pro talione imposuisset? an non pro præmio pœnam, pro dolis fustes aut funes communicasset? Dura lex Spartanorum videbatur, vt ille qui nouas leges introducturus esset, id faceret coram populo, ceruice laqueo cincta: quas si probasset vtiles, dimittebatur, sin minus, suspendebatur: Si hæc probationibus Pseudochymicorum ex edicto summi magistratus adhiberetur,

retur, absq; dubio non tanta licentia illi nouos indies dolos aut modos falsos aurificii introducturi essent: At veluti apud Ægyptios antiquitus furta fuere licita ac saltem animaduertebatur in fures facto ipso deprehensos propter artis imperitiam, sic quoque hoc tempore fraudes huiusmodi licet non sint licitæ, tamen haud puniuntur, nisi cum authores iis haud dextre vtantur.

Solent quoque hi Scarabæi non saltem arti Chymicæ iniuriam & contemptum inferre, sed quoque ipsi naturæ metallicæ & Chymiæ naturali, dum à furnis ad fodinas metallicas suas imposturas propagant in hunc modum: Argentum & aurum in acribus aquis solutum in cuniculos & venas mineralium infundunt. 23.

Sic granulatum argentum vel aurum ex bombarda in meatus venarum mineralium emissum, vt illis locis adhæreat, venas vberes & mineras dites ostendit. 24.

Quin aurum in puluerem vel fistucas redactum arenæ riuorum decurrentium immixtum, limum eum auriferum reddidit. 25.

Sæpissime quoq; accidit, quod pulueribus sophisticis suis argenti vel auri calcem impudentissime immiscuerint. 26.

Item antimonium cum auro fusum, puluerisatum (cum extrinsecus nulla sit differentia) loco antimonii vulgaris puluerisati permutatione facta pessime vsurparunt. 27.

Intentus quoque sis ad lagopodem seu peniculum, quo (post probam sui pulueris, qui nec argentum nec aurum continet, factam) reliquum puluerem conuerrunt, ne calx argenti nigrior, vel auri purpurea intra pilos illos abscondatur, & in puluerem tale nihil continentem incidat. 28.

Ad hanc impudentiam hi nebulones prouecti sunt, vt quidam eius societatis clauos dimidia parte aureos, altera ferreos ferruminari curarit, auream partem artificiose nigrefecit, vt ferro par videretur: ac deinde eandem in aquam rubeam ad hoc intentum præparatam (affirmans hunc colorem esse perfectæ tincturæ in ea solutæ) quæ nigredinem absterfit & monstrauit auri colorem: Post asseruit, clauum ferreum vi operatiua suæ tincturæ in aurum fuisse eo vsque transmutatum. 29. Huc vsque Cunradius.

Quæ verba à veritate vix puto esse aliena: Etsi enim fieri posset, vt ille deceptor, cuius author ille meminit, habuerit particulam tincturæ veræ, aliunde per fas & nefas (vt vulgo dicitur & facile creditur ex multis circumstantiis) impetratæ, cuius beneficio ferrum in aurum seu clauos sui parte dimidia aureos transmutare potuerit, tamen illi operationi dolum subfuisse non dubito: Clauum e-

iuſmodi in manibus propriis habui, qui Florentię in magni Ducis gazophylacio ſeruatur cum ea inſcriptione, quod ea tranſmutatio facta ſit in præſentia ipſius Papæ & Ducis Florentini per aquam rubeam, cui clauus ferreus immerſus ſit: Cauſa hæc eſt, quod eiuſmodi mutatio ſi à tinctura perfecta fiat, nullo modo per aquæ formam fieri poſſit, qua ferrum ignitum extinguatur, antequam tinctura ingrediatur & operationem ſuam perficiat; quæ operatio non poteſt fieri abſque magna ignitione ferri & diutina detentione in eodem, donec ſegregetur impurum à puro: Ad hæc clauus ille, quem ego vidi, nihil vel parum differebat in auri craſſitie, quam habuerat ferrea pars: Vnde dolus facile colligitur: Quod ſi quoque clauus ille ponderaretur contra clauum ferreum eiuſdem magnitudinis exacte, tum inueniretur, quod ille clauus longe ponderoſior eſſet, quam totus ferreus, quia aurum duplo ferro ponderoſius eſt: Sunt qui hunc clauum inter chymica miracula extollant, ſed ſi author ille conſideretur, eiuſque res geſtæ & reliquæ circumſtantiæ, patebit, cui parti adiungendus ſit: Arbitror, quod horum, de quibus hic mentio ſit, coryphæus & anteſignanus fuerit, niſi vulgi opinio & publica fama me fallit: Aurifabri opera neceſſum eſt conſolidationes auri & ferri, fieri debere, qua ille opifex non indiguit, quia ipſe, ne quis reſciret, hoc præſtare potuit: alteri res non ſucceſſiſſet.

De cultro ſemimutato ſimiliter in aurum à quodam monacho in Anglia primis Eliſabethæ reginæ annis, mihi pro certo relatũ eſt: Verum ille abſq; dubio puluere aurifico inſperſo maximis ignibus illam partem expoſuit, donec heterogeneæ partes ab argento viuo eſſent ſeparatæ, ac homogeneæ mercuriales coiſſent condenſatæ in vnã ſubſtantiam ſolidam, quod abſq; fluxione fieri non potuit: Verum fluxio metallica, præſertim ferri, in aqua vel oleo impoſſibilis eſt.

Ex quibus conſtat, clauum illum, cum nec fluxiſſet illa parte, nec ſubſtantiæ craſſitiem, nec figuram quadrangularem (fuit enim verſus acutiorem partem aureus) mutaſſet, ſaltem ſophiſticis impoſturis fuiſſe confectum, præſertim cũ artifex ille (vt in innumeris aliis) hoc facile, cum voluerit, perpetrare potuerit, cum id gratis & quaſi in honorem illorum principum feciſſe dicatur: Vnde nemo illum ita perſcrutatus eſt de dolo, vt alias fieri debuiſſet.

30. *Si habent* (inquit Cunradius) *prout dicunt, præcipitatum mercurii*

vulgi,

vulgi,, bene respicias, ne sit præcipitatus solis, & quid pro quo substituatur.

Quod si Pseudochymicus sua tinctura præsuppositа in argentum viuum proiectionem facere conetur, sis intentus ne agilitate manus quid auri ingerat. 31.

Antehac non semel saltem contigit, quod loco puri argenti viui, amalgama Solis vel Lunæ in tigillo fuerit: & argento viuo euaporante, argentum vel aurum in fundo remanserit: atq; hoc transmutari vocitatum fuit. 32.

Rubeum liquorem antimonii & auri diligentissime proba, quantum auri teneat, nisi velis hac ratione decipi: si per communem probationem id certo experimentari nequeas, ita vt aurum volatile redditum ei admixtum esset, tum animam Saturni adde & procede, veluti consuetum est, sic bene incorporabis. 33.

Argentum, quod fuit inauratum, denuo fusum, aut alias in fluxione cum auro mixtum vice argenti fini vsurpare nouerunt: quia ad probas auri maxime facit. 34.

Optimas quoq; argenti probas ex Venere soluta in aqua forti, qua argenti aliquid prius solutum fuit, conficiunt. 35.

Aurum finum (quod nonnulli facile albefacere norunt) dealbatum, dat in pondere, coticula, graphio, coloritio & quartatione bonam lunam fixam, cui per plumbum commune, gradatiuum aut cementum, dealbatione fugata, optima graduatio accedit. 36.

Nonnunquam adueniunt cum artificiali, malleabili, metallico & pellucido argento, quod scindi potest: Vix centesimus agnoscit (nec Pseudochymicus id fatetur) quod sit artificiosum, instar cornu pellucens argentum: Hoc, veluti quidam adfirmant, Venerem facile fluxibilem, & dealbationes duras, si cum illis in fluxione aliquamdiu stet, malleabiles & argentiferas facere poterit: Imbibe hoc metallicum vitrum in Saturnum, & per cineritium separa, & videbis quomodo se res ea habebit. 37.

Qibusdam quoque hoc corneum argentum pro tinctura alba habitum est, intellige, ad Saturnum supra Cupellam in Lunam transmutandum, hoc modo: Tincturam hanc permiscebant Saturno, qui euanescebat, argento remanente fino: nihilominus transmutatio dicebatur Saturni in Lunam: 38.

Aurum quoque Vngaricum admixtum particulæ plumbi, pallidioris coloris redditur: Deinde per cementum plumbo separato, redit in Vngaricum aurum: atque hoc illis vocatur, aurum Rhenanum in Vngaricum transmutare: simpliciores quidam hoc decepti sunt. Verum satis notum est, aurum Rhenanum habere admixtam aliquam quãtitatem argenti, vnde coloris est inter 39.

aureum

aureum & argentum: si iam per cementum regale argentum separetur, remanebit aurum purum: Et facile fuerit ex Rhenano auro Vngaricum fecisse, sed cum amissione pristini ponderis: quia argentum remanet in cemento, vt & plumbum, stannum & cuprum, solo auro non tacto: Vnde non opus est, vt plumbum admisceant auro Vngarico, & sic quasi faciant falsum Rhenanum aurum, quia ipsum, quod verum est, vt sunt aurei Rhenani, eodem cemento hac ratione fiunt aurum Vngaricum vel finum.

40. Pergit Cunradius: *Calcinatum aurum mixtum cum bolo seu terra rubea, ipsis est terra Adamica, ex qua faciunt deinde aurum.*

41. *Pyrites in acri aqua, in qua argentum vel aurum sit solutum, imbibita & exiccata, donec virescat, venam auream in fodinis ipsis præstat.*

42. *Argentum viuum (imo cum argento vel auro amalgamatum) facilime in optimum argentum vel aurum coagulare sciunt.*

43. *Lunam in solem quoque tingunt suis sophisticis imposturis in fluxu: Cum vero fit separatio per cineritium, tum Saturnus ipsi vestem flauam exuit & in quartatione videtur, quod illud corpus saltem luna sit: Et sic est saltem tinctura coloris, non fixitatis.*

44. *Aurum insuper graduatione cum Venere eo vsque exaltant, vt Veneri in colore correspondeat: Limaturam huius soluunt in aqua non nimis acri ad dimidiam partem leniter (idque apud ipsos est animam Veneris extrahere) ac huic argentum imponunt ad soluendum, à quo deinde separant aurum: Postea dicunt, quod poßint per animam Veneris ex argento aurum facere*: De huiusmodi sophisticatione, iam ante meminimus sub 2. *n*. Hoc enim medio grassator ille graminæus vsus est.

45. *Præparatur quoque tam argentum, quam aurum, vt sit in igne omnino volatile: quo probare nititur, suos pulueres nihil argenti nec auri continere, cum in fundo nulla corporalis substantia remaneat: Quis iam existimaret, eius relationem non esse verißimam? Audi, quid facias: si tale quid tibi offeratur: Imbibe idipsum anima Saturni & misce cum celeri fluxu (ex tartaro & sale petræ ana, ante incensis) deinde in plumbum mittas liquefactum vel argentum, & non aufugiet: Tum procede, vt consuetum est, & experieris, quomodo hæc auri vel argenti productio se habeat.*

46. *Ex nummis, großis & taleris, auro obductis, argentum cementatione educitur, ita vt figuram externam retineant: at ita hoc perficitur, vt vix sit operæ precium: licet per se sit subtile artificium absque vtilitate.*

47. *Quantum doli & deceptionis contigerit & adhuc contingat cum eo, per se bono, ar-*

no, artificio, quod ex auro ſubſtantia puriſſima & aureitas, ſalis, ſulfuris & Mercurii Solis ſimul extrahatur, & in exiguam portionem reducatur in forma pulueris, atque is pro Lapide philoſophorum, aut alia tinctura vtili habeatur, inque tantum argenti, quantum fuit auri, ex quo extrahebatur, proiiciatur, & ita Luna in Solem tingatur, vbique fere ſatis notum eſt: Cum vero id ſit abſque vtilitate, imo etiam cum damno & expenſis fiat, eo magis quilibet ab eo ſibi cauebit.

Hæc extractio ſulfuris ex auro, vt Cunradius aſſerit, eſt quidem abſque vlla vtilitate, nihilominus artificium non ignobile habetur, niſi deceptores eo abutantur: Nam demonſtrat hæc extractio & proiectio, artis poſſibilitatem, necnon chymiæ verum finem, quod cum principiis & mediis ſeu præceptis optime conueniat: Niſi enim color ab auro ſeparari poſſet, tum nec ex argento viuo vulgi ſeu metallico Saturni, Iouis aut Lunæ, cum tinctura per fuſionem mixto poſſet fieri compoſitum auri, & econtra, niſi hæc compoſitio ex illis duobus fieret, nec ſeparatio eiuſmodi contingeret: Verum ſi alius, quam verus artifex, inciderit in tale artificium, oſtentationis gratia facit proiectiones cum eo, & iactabit eſſe eam veram tincturam, ſeque poſſe & ſcire eam conficere, quemadmodum eiuſmodi exempla quamplurima ſeſe offerunt.

Cornelius Agrippa teſtatur alicubi, ſe potuiſſe ex auro hunc ſubtilem ſpiritum extrahere: Interim qualis vir hic fuerit, ex eius epiſtolis apparet, nempe egeſtate obrutus & obæratus, cui hoc artificium, ſi id ſciuerit, nihil profuerit.

Similiter Scotus ille Italicus (vt vocant) comes hoc optime nouit, fecitque Gedani cum eo proiectiones, ipſe aſſerens, quod abſque vtilitate eſſet: Atque hic ipſe Scotus Imperatori ſignificauit Kellei illius Angli tincturam, nihil eſſe aliud, quam ex auro detractum colorem, dixitque, vt de eo certior fieret Cæſar, quod deberet ab ipſo Kelleo flagitare non vnius vnciæ tranſmutationem in aurum, ſed multarum librarum ſiue centenarum, quod non difficile ipſi futurum eſſet, ſi foret eius tinctura vera: ſin minus, ſeu ſi ex auro eſſet educta vel educenda, omnino impoſſibile: quia tantum auri non haberet, vnde tantum tincturæ extraheret: Hoc mihi à fide digno viro, tum temporis ex Anglia Reginæ nomine, legato eo miſſo, narratum eſt, qui ab ipſo Scoto audiuerat: Hic addidit, Cæſarem ex Scoti monitu hoc deſideraſſe ab Anglo, atque hunc in ſe id recepiſſe, ſed nunquam effe-

ctum dare potuisse. Quæ si ita sint, siue non, perinde est: Scio enim multos aliter æstimare.

Verum hactenus dictis duo consentiunt, quod idem à principe eius loci magnam pecuniæ summam receperit, ex qua quædam præstitit, quæ Anglis mirifica videbantur, hoc est, ex proiectionibus factis (quarum adhuc effectus, nempe aurum aliquot vnciarum Pragæ extare dicitur) præter modum liberalis fuit: vnde fama eius innotuerit longe lateque: At bonis illius infiscatis, nihil reliquum remansit: si habuit quid præter ex auro detractum colorem, cur non sibi vixit & vitauit loca sublimia, vnde præceps & vita & fama caderet? Verum cum illo artificio extractionis sulfuris auri & proiectionis eiusdē in metalla comparauit sibi apud illum principem gratiam & nomen, imo pecuniam & bona: quibus omnibus non indiguisset, nisi esset stultus & abiectissimi iudicij homo, si veram tincturam habuisset.

Ad hæc, quod ex auro argentum viuum eduxerit ex Cæsaris postulatis, id constat, vt Penotus totam illam historiam (*in præfatione libri mercurialium aquarum*) annotat, quæ contigit illo Pragæ morante: vbi tum sulfur auri manserit: id non exprimitur.

Ex quibus patet, illam tincturam fuisse ex auro eductam, & propterea nec ipsi, nec ipsius hæredibus, fructuosam, imo potius damnosam & inutilem: Eiusmodi plures fuisse possessores tincturæ ex auro detractæ credibile est, nempe plerosq; tales, qui plus famæ, quam rei familiaris inde contraxerint, imo plus interdum infamiæ, quam honoris, cum detestandum Pseudochymicorum nomen haud subterfugerint, idq; deceptionibus notissimis in variis locis meruerint, quales traduntur fuisse Bragadinus, Keuenhillerus, Iustenhouerus & nostro tempore Scotus ille VVyllebij, qui suis proiectionibus toti fere Europæ se iactabundum ostendit, nihilque differentem ab aliis ante declaratis, effectibus & euentibus eius haud bonis quamplurimis attestantibus.

48. Cunradius inter alia quoq; hæc tradit: *Cupro minus plumbi, quam fas sit, apponunt, ac deinde in cupella separant eousque, dum euanuerit Saturnus, & de Venere aliquantum remaneat: Hoc vocant illi in Saturno fixam Venerem.*

49. *Adhuc impostura Pseudochymica superest, si non omnib. maior, tamen non minima, quod quidam ex illis (quibus mediis aut viis, id ipsis optime notum, dummodo rationem reddere aliquando de iis possent) de perfectißimo & magno vniuersali, lapide Philosophico, alii autem de alia speciali tinctura Lunæ vel Solis (quæ tamen*

tamen ab aliis præparata fuerint) quid nacti sint, cuius vna parte in multas vtiliter proiectionem & veram transmutationem fecerint: Addunt præterea (licet falsissime) sese hasce præstantissimas medicinas metallorum à principio ad finem præparasse, ac posse ac velle adhuc (si modo aliquot millia talerorum ipsis numerentur) de nouo conficere: Quibus mendaciis magna præmia & præclara bona sibi conciliarunt, quæ vt recipiant, precibus adhuc inuitandi sunt: Cum vero lapis siue tinctura (quam alius fecit atque illi mirabili modo, interdum quoque contra conscientiam consecuti sunt) absumpta fuerit, imo sæpe (quod dolendum) pessime perdita, tum vera ipsorum quoque ars transmutationis finem sortita est.

Quicquid hic Cunradius retulit, reipsa & experientia satis innotuit: Possumus equidem quamplures enumerare, qui proiectiones tincturarum in diuersis locis nostro tempore fecerint, paucos autem, qui vel eruditione vel vitæ probitate ac secrete suas res agēdo nomen reliquerint: In causa est, quod horum omnium tincturæ vel fuerunt absque lucro & ex auro extractæ, vel si veræ, tamen non à possessoribus confectæ: Si enim factæ essent ab illis, non haberent causas, cur publice vulgo eas iactarent: Nam qui eas ostentant, per eas lucrari desiderant: Non sunt igitur veri Philosophi, etiamsi possessores alicuius particulæ veræ tincturæ existere possint: Hæc est præcipua causa, cur veri artifices, & qui ipsi opus perfectum præpararint, rarissime appareant, & qui apparent, eos vtplurimum non esse veros.

Accepi (inquit Hohenlandius) *à nobili quodam viro nostra hac ætate monachum quendam Italum hac arte confisum religioni & ordini suo renunciasse & in Germaniam venisse, vt liberius viueret, cucullam & aspera monasteriorum detestatum, sed dum incautius se gerit, duos in intimam ipsius familiaritatem sese insinuasse, à quibus postea in sylua quadam ex itinere maximo scelere trucidatus sit, quorum alter puluerem apud monachum repertum pro suo diuersis principibus & magnatibus ostenderit, & mille imposturis sub falso scientiæ nomine homines illuserit.* Hæc ille: qualis ille fuerit, multis innotuit, cuius nempe clauus semiaureus alibi ostenditur, *vt superius sub num.* 29. meminimus.

Posthæc Cunradius mirabilem fabulam Pseudochymicorum enarrat, quæ sic habet: *Si persuaderi tibi illorum iactationibus passus fueris, quod ex vrina pueri & puellæ annorum* 7. 8. 9. *aut* 10. *(qui saltem pane albo & vino toto illo collectionis vrinæ tempore nutriri debent) & ex optimo* 50.

vino albo Homunculum Philosophorum (quo iuxta eorum narrationem ad omnium artium cognitionem peruenire poßis) conficere voluerint & debuerint, qui cum Arcano sanguinis humani, aqua Rosacea & optimo vino conditus argenteo cochleari, vt ipsi mentiuntur, artificiose pascendus, & quando (suo tempore) vocem edat, ex vitro subtiliter educendus sit, ne iterum in fundum decidat & pereat, inque suæ primæ materiæ aquam redeat, si, inquam ad hæc credēda adductus fueris, vide, ne ex ebore exigua oßicula quasi humana facta, in vitrum proiiciant, tibique persuadeant fatuo, homunculū adfuisse quidem, sed ex negligentia quadam periisse, vt oßicula saltem sint reliqua, quæ præsentiam eius attestentur: Ridiculum est, quod narrent, eum esse virum contractæ breuitatis, altitudinis palmæ, indutum plerumque toga talari ex veluto, dormire in lectica exigua clausa, aßidere mensæ in sella rubea sericea, loqui de omnibus rebus sapientißime, esse subtilium discursuum, ac reipsa comprobare, quod sit Philosophorum filius : Et quid mendaciorum eiusmodi est, quæ nugæ ante paucos annos tractatæ sunt. Hæc Cunradius.

Non mirum est, hasce fabulas & eiusmodi innumeras à brutalibus hominibus esse effictas & creditas, cum sæpenumero in Philosophorum libris, filii conceptionis, Embryonis, sanguine suo nutriendi, generationis, natiuitatis & educationis donec ad iustam ætatem perueniat, mentio fiat, si ad literam nudam respiciatur: Sed qui eiusmodi ita intelligat, se omni intellectu carere manifeste ostendit: Vix aliquid actionis humanæ vel naturalis vel artificialis excogitari potest, cui nō opus Philosophorum, aut secundum partem aut totum assimiletur, at propterea non imaginandum est, aut nihil esse id, aut omnia talia, prout dicuntur : Sunt illa arcanissima & filiis doctrinæ reseruata ad discernendum, ad reliquos vero, quales sunt Pseudochymici, inuoluendum, vt se vix inde expedire queant.

Antedictæ fabellæ & hæc consonat, quam nuper quidam pessimus deceptor & Pseudochymicus, quibusdā ex vulgo simplicioribus persuasit: nempe sese fuisse in monte Veneris (imitatione illius Tanheuseri) ibique didicisse multa arcana, quæ sciret in Chymicis, plurimaq; mirabilia vidisse, inter cæteros seniorem quēdam comitem sellæ suæ, cui tam diu insedisset, agglutinatum mēbris contractis, ex quo monte miro astu, per multos dies à cibo & potu abstinens tādem euaserit: qui nebulo postquam maximam Germaniæ oram suis dolis & mendaciis (patriam & nomen subinde mutans) cum multorum damno peruolarit & circumuenerit, dignus foret vt in subterraneā Cryptam

aliquam,

aliquam, non Veneris, sed sceleris eiusmodi sociis conuenientem detruderetur, quo ibi tot tantasq; imposturas & fraudes, quas perpetrauit, pœnitentia & sera & seria expiaret, nec aliis imposterum (nobilem se mentiendo & Chymicum) falsissime imponeret.

Vltimo adiicit Cunradius de dolis circa aurum potabile hoc mo- 51.
do: *De imposturis, quas Pseudochymici cum falso suo auro potabili exercent, veluti & aliis Sophisticationib. multa adhuc dicenda forent: Verum quid agendum? Sunt tot nequitiarum pessimarum genera, vt impossibile sit, ea omnia agnoscere, multo minus enarrare: Quid bono illi Penoto cum Sophisticato illo auro potabili, ex oleis Caphuræ, Caryophyllorum, sem. fœniculi & vitrioli, ante paucos annos Pragæ contigerit, ex libro eius de medicamentis Chymicis, videri potest: Hodierno quoque die quidam statum suum honestius considerare deberent, & cum Sophistico suo auro potabili tacere, si illud non haberent melius, dum folia auri miscent cum sale tartari, ac superfuso spiritu vini aliquoties incendunt, ac deinde cum spiritu vini ruborem inde, non (veluti falso opinantur & asserunt) ex auro, sed ex sale tartari extrahunt, idque rubeum extractum suum aurum potabile fucose prædicant: Dolus eiusmodi homines omni ex parte comitatur*: Hucvsque Cunradius.

Cui vnum & alterum deceptionis Pseudochymicorum modum ex aliis authoribus adiiciemus: Anshelmus Boethius *in libro suo de gemmis*, 52.
vbi agit de magnete argenteo, *pa.* 235. *Argentum viuum*, inquit, *ad se trahere aurum & argentum spagyris & pyrotechnis iam diu notum est: Imo impostores Chymici huius rei notitia multos defraudant: Dum enim cinabrii partes se in argentum transmutare posse asserunt, id cum argenti laminis vrunt, vocant id cementare: Tum argentum viuum, quod latitat in Cinabrio, ad se aliquam argenti portionem allicit, qua absoluto opere reddita, putant se aliquam, vt dixi, Cinabrii partem transmutasse: sed falluntur, cum id argenteis laminis decesserit & sæpe plus (igne aliquid consumente) quam extraxerint*. Huius imposturæ facit quoq; mentionẽ Dionysius Zacharius veluti & Rubeus, multiq; alij.

Simili fuco (inquit Boethius *ibidem*) *decipiunt, dum mercurium præcipi-* 53.
tatum aureæ patinæ imponunt illumque spiritu vini perfundunt: Quo accenso & extincto præcipitatus Mercurius excalefactus nonnihil auri ex patina ad se nulla visibili in patina nota aut macula relicta fugit; qui postea eadẽ forma, qua antea fuit exemptus, quantum attraxit auri, tantũ reddit: Quod tamen ex auro attractum esse negant chymici, asserentes ex mercurii aliqua portione, à vi auri in illũ agentis, generatum: sed id falsum est, cum tantum auro decesserit, quantum mercurius attraxerit. Hæc Boethius.

54. Similiter Crollius in *Basilica sua* post descriptionem auri potabilis, *Hoc loco*, inquit, *syncerum lectorem candide de quibusdã imposturis præcauẽdis admonitum velim: posse illo puluere auri volatilis à malitiosis agyrtis litera longa dignis, vario modo simplicibus & incautis hominibus imponi: Communicatam ipsum aliquando cuidam Philosopho Corticario sub synceritate & pietate pharisaica, hypocriticum ac colubrinum dexterrime decipientem animum tegenti, qui hunc puluerem (postquam ei sulfuris triti admixtionem, per admonitionem vim percutiendi ademisset) de facie incognitum suis imposturis miscens, cum damno aliorum & suo commodo auri multiplicationem apud plurimos attentauit.*

55. *Idem furcifer postquam intellexisset à me Lunam in vulgari aqua separatoria solutam, & aqua vulgari salita repercussam deiicere puluerem in fundum, qui ter vel quater edulcoratus postea ad ignem in tigillo liquesceret, & post fusionem cornu forma referret, hanc corneam Lunam incognitam, ad candelam & ignem facile liquescentem & cultro scißilem, aliis mineralibus & plumbo admiscuit, & hac insigni ac damnabili impostura post cineritii examen apud improuidos multos Saturni in Lunam transmutationem mentitus est.* Huc vsque Crollius.

His haud dissimilem imposturam quibusdam vsitatam addimus ex relatione amici cuiusdam: Sumunt Lunam finam eique liquefactæ tantum sulfuris vulgaris triti adiiciunt, quantum capere potest, ferro semper mouendo: Hoc argentum persimile est mineræ argenti Glaß-Ertz, seu vitreæ dictæ, seu potius plumbo, ita vt vix ab eo discerni queat: propterea Pseudochymici id vocant plumbum, cui sua sulfureitas sit adempta, idque facilime puluisculo quodam Sophistico vice tincturæ argentificæ superiecto in bonum argentum conuertunt, igne sulfur comburente.

Verum his tandem impostoribus finis aderit, vt & eorum imposturis, quas sub hac quarta nota satis copiose recensuimus, non ex nostra obseruatione aut ingenio, sed aliorum, prout authores ipsos citauimus.

56. Posset autem quis Saturninus hactenus dicta ita interpretari, quasi magis in damnum, quam emolumentum Reipub. vel Chymicæ expressa sint, vt quilibet, qui antehac eorum vsum ignorauerit, vel nunc primo eum addiscere & exercere queat: At qui ita iudicant, nimis sunt suo arbitrio subtiles & acuti, & verentur id quod haud verendum sit: Nos scripsimus hæc in cautionem bonorum & Chymiæ amantium, non in abusum malorum & Pseudochymicorum, qui si iis alias abuti

præsu-

præſumant, (vt tamen vix opinor, niſi ſua natura ad impoſturas ſint nimis proni & in ea praxi exercitati) vel huius tractatus lectione inducti, potius cauſas inueniēt, cur iis abſtineant, ſeque in ordinem verorum Chymicorum potius, quam malorum, referant: Nec enim ideo taxantur vitia à Theologis viua voce vel ſcriptis, vt doceantur aut inculcentur, licet quidam ex iis, quæ audierint & legerint, multa poſt perpetrare poſſint ante non tentata: Nec à Iureconſultis criminum & facinorum actiones traduntur, vt ſcelerati iis operam impendant: Multo minus medici de venenis agunt, vt iis aliquis inficiatur aut pereat, ſed vt infecti dignoſcantur, quibus venenis conflictentur, vt ex ſignis ſingulorum diſcretis remedium cuique ſuum infallibile ſit in prōptu: Ita nos dolos, impoſturas & deceptiones Pſeudochymicorū, nec non notas ſingulorum diuerſas collegimus, vt ex ſignis cogniti omnibus bonis vitentur & à veris Chymicis eo facilius vulgo dignoſcantur: ne optima ars cum peſſimo fuco & ſophiſticatione, doctiſſimi & probitate excellentiſſimi viri cum nefariis nebulonibus, vt ante monuimus, confundantur: ſed ſua cuiq; laus aut vituperium, ſuum cuique præmium aut pœna, honos & dedecus ſit in propatulo: Iniuriam quoque nobis & ſuo proprio iudicio is faciet, qui vitia taxanti & falſitates aliorum confundenti & refutanti, eadem aſſcribat: tum enim Prophetæ & Apoſtoli, concionatores & omnes iudices eorundem, quæ taxant, criminum & impoſturarum, eſſent obnoxii: quod illis vt indignum, ſic à rationali hominis diſcurſu longe alienum eſt.

FINIS.